

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษา โดยการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียงลำดับตามหัวข้อดังนี้

1. การบริหาร
 - 1.1 การบริหารการศึกษา
 - 1.2 การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 1.3 การบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา
2. การพัฒนาบุคลากร
 - 2.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร
 - 2.2 ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร
 - 2.3 หลักการจัดการพัฒนาบุคลากร
 - 2.4 วิธีดำเนินการพัฒนาบุคลากร
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน
 - 3.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบโครงงาน
 - 3.2 ประเภทของโครงงาน
 - 3.3 ลักษณะสำคัญของโครงงาน
 - 3.4 กระบวนการเรียนรู้ด้วยโครงงาน
 - 3.5 หลักของการเรียนรู้ด้วยโครงงาน
 - 3.6 แนวทางการเลือกสาระการเรียนรู้ด้วยโครงงาน
 - 3.7 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน
4. โครงงานกับการปฏิรูปการเรียนรู้
5. การวิจัยปฏิบัติการ
 - 5.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 5.2 ประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 5.3 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
6. บริบทของโรงเรียนจินดาสินชวานนท์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารการศึกษา

การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดองค์การ การเร่งรัด และการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากรภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในที่นี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการบริหาร การศึกษาดังนี้

1.1 การบริหารการศึกษา

คำว่าการบริหารในภาษาอังกฤษใช้ “Administration” และ “Management”

ความแตกต่างของสองคำนี้ คือ “Administration” นิยมใช้ในทางบริหารราชการ ส่วนคำว่า “Management” นิยมใช้ไปทางบริหารธุรกิจซึ่งหมายถึงการบริหารเช่นเดียวกัน นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารหลายทัศนะแตกต่างกัน พอสรุปได้ดังนี้

ลูเธอร์ กูลิค (Luther Gulick, 1973; อ้างถึงใน ยุพินพร ประเสริฐนอก. 2550 : 12) ได้เสนอกระบวนการบริหารที่เรียกว่า “POSDCoRB” ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 7 ประการดังนี้

1. การวางแผน (Planning : P) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติ รวมทั้งวิธีปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน
2. การจัดองค์การ (Organizing : O) หมายถึง การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงาน การจัดสายงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
3. การจัดการด้านบุคคล (Staffing : S) หมายถึง การจัดอัตรากำลัง การสรรหา และการพัฒนาบุคลากร การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี
4. การอำนวยการ (Directing : D) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุม บังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน ในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงานต้องรู้จักใช้ภาวะเป็นผู้นำและเสริมแรงการจูงใจในการทำงาน
5. การประสานงาน (Co-ordinating : Co) หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายของหน่วยงาน ในอันที่จะทำให้งานวัตถุประสงค์เดียวกัน
6. การรายงาน (Reporting : R) หมายถึง การประชาสัมพันธ์หน่วยงานและ รายงานผลการปฏิบัติงาน

7. การจัดการงบประมาณ (Budgeting : B) หมายถึง การวางหลักการและวิธีการของงบประมาณและการใช้วิธีการของงบประมาณ

พจนานุกรม (2542 : 18) กล่าวถึงความหมายของการบริหารว่า เป็นการจัดระเบียบบุคคลให้ทำงาน เพื่อให้บุคคลใช้ประโยชน์และความรู้ความสามารถมากที่สุด อันเป็นผลทำให้ห้องค์การอยู่ในภาวะที่แข็งแกร่งและได้ผลงานมากที่สุด

บรรยงค์ โคนินดา (2543 : 16) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองมาตั้งแต่มนุษย์รู้จักการอยู่ร่วมกัน ก่อนที่ประวัติศาสตร์จะได้บันทึกไว้ การบริหารต้องอาศัยแนวความคิดที่เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะระหว่างองค์การกับผู้นับถือปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

พะยอม วงศ์สารศรี (2544 : 5) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการ เพื่อให้ห้องค์การบรรลุตามเป้าหมาย สามารถดำรงตนอยู่ในองค์กรของสังคมได้อย่างมีความสุข

ชาญชัย อาจินสมอาจร (2545 : 38-40) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นการใช้อิทธิพล (Influencing) ต่อคนกลุ่มหนึ่ง คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงาม บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สอง ได้แก่ครู ในฐานะตัวแทน (Agent) ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

สัญญา เศรษฐพิทยากุล (2546 : 6) กล่าวว่า การบริหารคือการตั้งเป้าหมายและพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นตลอดเวลา

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง เทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานในองค์กรทางการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่ตั้งไว้ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยการใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ อาศัยปัจจัยทรัพยากรทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ในการชักจูงให้คนหันมาช่วยเหลืองานขององค์กรเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ให้ได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นทั้งหัวหน้า ผู้นำและผู้ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยกระบวนการ 7 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดการด้านบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการจัดการงบประมาณ

1.2 การบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา ไว้ดังนี้

สุภักดิ์ มุขคาร์ (2540 : 12) กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารและครู อาจารย์ ร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่ต้องการของสังคมประเทศชาติ ตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

รัชช แสงรัตน์ (2542 : 14) ให้ความหมายว่า การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาหมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนที่ผู้บริหารมอบหมายการดำเนินงานควบคุมดูแลหรือภารกิจโรงเรียน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

ธำรงชาติ ชรรษชาติ (2542 : 10) ให้ความหมายว่า การบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียน โดยมีกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการทางการศึกษา บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา สามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันของบุคคลในสถานศึกษาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยใช้กลวิธี ความสามารถ และประสบการณ์ในการดำเนินการจัดการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยบุคคลที่เป็นหัวหน้า ซึ่งเรียกว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่ในการตัดสินใจ วางแผน อย่างมีศาสตร์และศิลป์เพื่อนำเอาทรัพยากรที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด

1.3 การบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการนั้นถือเป็นการกิจสำคัญที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ต้องประสานงานและร่วมมือกันพัฒนาให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรต่อไป ดังมีผู้กล่าวถึงความสำคัญและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนส่งเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 71 ; อ้างถึงใน ยุพินพร ประเสริฐนอก. 2550 : 32) ได้กำหนดขอบข่าย /ภารกิจในการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและ

องค์กรอื่น

12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 59-72) ให้ความเห็นว่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการควรประกอบไปด้วยขอบข่าย / กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 การศึกษาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดการ
- 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 1.3 สื่อการเรียนรู้
- 1.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) เป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหา (Problem Solving) ในสถานการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมี ดังนี้

- 2.1 ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียน ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้เรียน ที่ครูต้องการแก้ไขหรือปัญหาที่ครูต้องการพัฒนาก็ได้
- 2.2 ผลการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน
- 2.3 การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกับการเรียนการสอน กล่าวคือสอนไปวิจัยไป เก็บข้อมูลและบันทึกผล แล้วนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

3. การสอนซ่อมเสริม เป็นวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ภายหลังที่ครูได้ดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วพบว่า ความสามารถของผู้เรียนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ วิธีการสอนอาจทำได้หลายวิธี ดังนี้

- 3.1 การสอนแบบตัวต่อตัว
- 3.2 การสอนแบบเป็นกลุ่มย่อย
- 3.3 นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน
- 3.4 สอนโดยบทเรียนสำเร็จรูป
- 3.5 ให้ทำแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง
- 3.6 ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม
- 3.7 การเฉลยคำตอบของแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ

4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นวิธีการช่วยพัฒนาคุณลักษณะและนิสัยใจคอของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความเสียสละมีความซื่อสัตย์กตัญญู มีความเมตตากรุณา รักใคร่กลมเกลียว สมัครงามานสามัคคีและมีวินัย มีภาวะของการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมอาหารกลางวันของนักเรียน กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมอนุรักษ์พลังงาน และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมบริการแนะแนวการศึกษา กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพลานามัยและการกีฬา กิจกรรมห้องสมุด เป็นต้น

5. กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

5.1 เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

5.2 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

5.3 เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

5.4 เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพ

5.5 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และชื่นชมในผลงาน

5.6 เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิผล และการที่จะบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาการใช้สื่อและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาและส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. การพัฒนาบุคลากร

ในปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information Society) และมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ดังนั้น วิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาวิชาต่างๆ จึงค่อนข้างจะใช้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะความรู้ที่นักเรียนจะได้รับมีมากมาย เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา นักเรียนไม่สามารถจดจำความรู้ทั้งหมดได้และเมื่อจบการศึกษาไปแล้ว ความรู้ที่ได้รับจากการท่องจำนั้นจะไม่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงของนักเรียนได้เพราะ ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ปัญหาดังกล่าวจึงนำไปสู่แนวคิดปรัชญาการศึกษาแบบใหม่ที่เชื่อว่า การศึกษาคือการเรียนรู้ ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูจะเป็นผู้จัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกถึงศักยภาพ หรือความรู้ความสามารถของตน ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติของตัวเอง (Learning by Doing) แล้วสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ครูไม่ต้องบอกความรู้ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้คิดหาเหตุผลเพื่อแก้ไขปัญหาเอง โดยการสอนให้ผู้เรียน “คิดมากกว่าจำ สอนให้ทำมากกว่าท่อง” ทำให้นักเรียนกลายเป็น “บุคคลแห่งการเรียนรู้” หรือเป็นผู้นำตนเองสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตจริงได้ และกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง กระบวนการวัดผลจึงมุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงผลการเรียนรู้ (Learning out Come) ที่ปรากฏในรูปแบบของพฤติกรรมและผลงานเป็นหลัก แทนการใช้ข้อสอบที่วัดได้แต่ความจำ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนว่าทำอะไร ได้บ้างซึ่งเรียกว่าประเมินตามสภาพความเป็นจริง (Authentic Assessment) (กรมวิชาการ, 2544 ก : 1)

ถึงแม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในปัจจุบันนี้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นหน้าที่หรือภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องดำเนินการทุกองค์การต้องปฏิบัติ มากบ้างน้อยบ้างตามนโยบายขององค์การ แต่ในระยะเริ่มแรกที่มีการพัฒนาบุคลากรนั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่แตกต่างตรงกันข้ามกัน ซึ่ง กุลธนะ ชนาพงศธร (2532 : 173) ได้ให้แนวคิดไว้ 2 แนวคิดคือ

1. แนวคิดแบบดั้งเดิม

เป็นแนวคิดที่มาแต่ดั้งเดิมว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับองค์การและมีเจ้าหน้าที่ที่องค์การจะต้องมีการจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรของตนแต่อย่างใด องค์การมีหน้าที่เฉพาะแต่เพียงบังคับบัญชาควบคุมให้พนักงานแต่ละคนแต่ปฏิบัติหน้าที่ที่ตามคำสั่งหรือตามที่ได้รับมอบหมาย ถ้าหากบุคคลใดต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตน จะต้อง

คืนร่นขวนขวายกันเองโดยลำพัง นอกจากนี้แนวคิดแบบนี้ไม่เชื่อว่า การพัฒนาบุคลากรจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร คู่กับเวลาและค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไป ในทางตรงกันข้ามแนวคิดนี้เชื่อว่าหากองค์กรสามารถได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเสียตั้งแต่แรกเข้ามาอยู่กับองค์กรบุคคลนั้นย่อมจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทุกอย่างตลอดไป โดยไม่ต้องเข้ารับการพัฒนาฝึกอบรมใดๆ ดังนั้น องค์กรที่มีพื้นฐานความเชื่อเช่นนี้ จึงมุ่งเน้นที่การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูงสุดมากกว่าที่จะดำเนินการพัฒนาบุคลากรของคุณ

2. แนวคิดแบบสมัยใหม่

เป็นแนวคิดที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับแนวความคิดแรก กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นหน้าที่ที่สำคัญแลจำเป็นที่องค์กรทุกองค์กรต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าจะสูญเสียเวลา และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ แต่องค์กรจะได้รับประโยชน์มากกว่า มีเหตุผลที่สนับสนุนความเชื่อเช่นนี้ อยู่อย่างน้อย 2 ประการ คือ

2.1 ถึงแม้ว่าองค์กรจะมีระบบสรรหาและเลือกสรรบุคลากร ที่ดีนั้นจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ทันทีและตลอดไป โดยปราศจากการพัฒนาและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่งหรือโอนย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งอื่นมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีเสียก่อน

2.2 เนื่องจากในปัจจุบันนี้ได้มีการคิดค้นและนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาใช้ ในการบริหารงานด้านต่างๆอยู่ตลอดเวลาและอย่างแพร่หลาย จึงเป็นความจำเป็นที่บุคลากร

2.3 ทุกคนจะต้องปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความคิดที่ทันสมัยก้าวทันโลกอยู่เสมอถึงจะไม่เสียเปรียบหรือด้าหลังกว่าผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในองค์กรที่ต้องดำเนินงานแข่งขันกับผู้อื่นย่อมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรของคุณให้มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นอยู่เสมอเพื่อความอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าขององค์กร

2.1 ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆในหน่วยงาน องค์กร ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้เนื่อง จากบุคลากรเป็นตัวจักรที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการผลิตผลงานออกมาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และเป็นที่น่าอนว่า หากหน่วยงานใดมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี มีความประพฤติดีพร้อม ทั้งมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้ดีแล้วหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆก็จะมี

คุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นหน่วยงานในการศึกษาทุกหน่วยงานจะต้องตระหนัก
ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะ
ปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าบุคลากรนั้นจะได้รับการสอบคัดเลือกหรือคัดเลือก
มาแล้วก็ตาม หลังจากได้มีการปฏิบัติคนไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วหากหน่วยงานทางการศึกษา
ไม่มีการพัฒนาบุคลากรผู้นั้นให้มีความรู้ความสามารถสำหรับการปฏิบัติงาน ก็จะทำให้
บุคลากรผู้นั้นเริ่มจะค่อยๆ ล้าหลังหรือล้าสมัยไปในที่สุด ซึ่งอาจจะเป็นบุคลากรที่ไม่มี
ประสิทธิภาพต่อไปได้ และเป็นการส่งผลกระทบต่อหน่วยงานและประเทศชาติในอนาคต
ต่อไปเช่นกัน

นักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นและให้ความหมายของการพัฒนา
บุคลากรไว้ดังนี้

เกรียงไกร เข็มบุญศรี และจักร อินทจักร (2544 : 42) ให้ความหมาย
การพัฒนาบุคลากรว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและปรับเปลี่ยน
ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะในการทำงาน
(Skills) และทัศนคติ (Attitude) ให้เอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

พะยอม วงศ์สารศรี (2544 : 164) ให้ความหมายการพัฒนาบุคลากรว่า การทำ
ให้มีคุณภาพมากขึ้น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรคือ การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความ
สามารถ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพประสบผลสำเร็จ
เป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 253) กล่าวว่า เป็นการพัฒนาศักยภาพส่วนตัวที่ทำ
ให้คนพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดความกล้าให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

มนูญ ไชยทองศรี (2544 : 14) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า การที่
หน่วยงานได้นำวิธีต่างๆ มาพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ทักษะด้านต่างๆ เพื่อนำมา
ปฏิบัติงานในหน่วยงานให้ได้ผลตามที่หน่วยงานต้องการในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544 : 186) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า เป็น
การพัฒนาและใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดขององค์กรในการพยายามที่จะเพิ่มขีด
ความสามารถและก้าวทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 85) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า
เป็นกระบวนการที่สำคัญซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถทักษะและเจตคติ
ของบุคลากรทางการศึกษา ไปในทางที่พึงประสงค์

ณัฐพันธ์ เชนรนนท์ (2545 : 91) กล่าวว่า การพัฒนาองค์การระดับบุคคลจะเป็นเทคนิคการพัฒนาองค์การที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับสมาชิกขององค์การ โดยพยายามจะแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาทักษะการทำงาน หรือปรับทัศนคติที่บุคลากรมีต่อองค์การให้ถูกต้อง โดยมีวัตถุประสงค์ให้บุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง กลุ่มและองค์การและมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์หลักขององค์การ สามารถสร้างงานที่มีคุณภาพและส่งเสริมกับความต้องการขององค์การ

จากความหมายของการพัฒนาบุคลากรที่นักวิชาการให้ไว้ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการส่งเสริมเพิ่มพูนให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถทัศนคติ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประสบความสำเร็จขององค์การ

2.2 ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

การบริหารงานของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า ในการบริหารงานขององค์กรใดก็ตาม ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้องค์กรมีความเจริญรุ่งเรือง หรือความเสื่อมโทรมได้ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญเหนือกว่าปัจจัยทางการบริหารอื่นๆ กล่าวคือ มนุษย์เป็นปัจจัยที่มีหน้าที่ในการรวบรวมปัจจัยอื่นๆทั้งหมดในทุกด้าน เพื่อให้เกิดสภาพทางการบริหารขึ้น นอกจากนั้นมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สภาพทางการบริหารนั้นๆ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งหากองค์กรใดที่บุคลากรส่วนใหญ่หรือทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงแล้ว ก็จะทำให้มีโอกาสที่จะบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้เองทุกองค์กรจึงต้องการให้บุคลากรของตนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถสูง และวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรคือ การพัฒนาบุคลากรนั่นเอง ดังนั้นการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2540 : 155) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้

1. เพื่อเป็นการปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อช่วยพัฒนาทักษะอันจำเป็นสำหรับการทำงานของบุคคลที่ได้รับคัดเลือกแล้ว
3. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาความสามารถของตนเองยิ่งขึ้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 52 ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร โดยสรุปสาระสำคัญไว้ว่า ให้กระทรวงส่งเสริมการพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณ และจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 20)

กรมวิชาการ (2543 : 21) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากร ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาครู สถานศึกษาและหน่วยงาน
2. การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาควรมีเป้าหมายสำคัญ ที่การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียน จนบังเกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรและการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพให้แก่ครู
3. การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การเสริมแรงในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม และการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ทำให้ครูเห็นคุณค่า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

เกรียงไกร เจียมบุญศรี และจักร อินทจักร (2544 : 42) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่ง ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลให้เอื้ออำนวย ต่อการบริหารธุรกิจ เหตุผลต้องทำให้มีการพัฒนาบุคลากร มีอย่างน้อย 4 ประการคือ

1. ไม่มีสถาบันใดที่สามารถสอนคนให้ทำงานได้ทันที เนื่องจากกระบวนการทำงานของธุรกิจแต่ละแห่ง มีความแตกต่างกัน ถึงแม้จะเรียนรู้ได้แต่ก็ต้องมีการฝึกอบรมให้รู้ลึกลงในรายละเอียด เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้จริง
2. การเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคและวิธีการทำงาน ในโลกแห่งความเป็นจริงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การหยุดนิ่งไม่ยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงเท่ากับการก้าวถอย

หลังให้กับความสำเร็จ องค์กรจึงจะต้องมีการพัฒนาบุคคลให้เรียนรู้ เพื่อสามารถปรับตัวเข้ากับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

3. เนื่องจากการรับคนที่ไม่เหมาะสมเข้ามาทำงาน เป็นความผิดพลาดที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่วันแรกที่รับสมัครคนเข้ามาทำงาน เนื่องด้วยเหตุผลประการต่างๆ แต่องค์กรยังยืนหยัดตามความประสงค์ที่จะมอบหมายให้ทำงานต่อไป จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมในเรื่องที่ยังขาดอยู่ต่อไป จนกว่าจะสามารถปฏิบัติงานได้ตามความคาดหวังขององค์กร

4. องค์กรต้องการสร้างความก้าวหน้าให้กับบุคคล การฝึกอบรมเป็นการเสริมสร้างในส่วนที่ยังขาดในบุคคล ก่อนที่จะมอบหมายให้ทำหน้าที่สูงขึ้น ดังการพัฒนาสายงานอาชีพและการวางแผนทดแทนตำแหน่งบุคลากร จึงต้องยึดถือการพัฒนาบุคลากรเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งเสมอ

จากความสำเร็จดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นหัวใจในการบริหารงาน เพราะงานทุกอย่างของหน่วยงานจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามารถและและความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ถ้าบุคคลในหน่วยงานขาดความรู้ ความสามารถ ขาดขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน ไม่จงรักภักดีต่อหน่วยงานของตนเองและขาดความรับผิดชอบต่างคนต่างย่อแหย่ประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ ทะเลาะเบาะแว้งกัน แดกความสามัคคี ต่างคนต่างทำงานไปวันๆ โดยไม่ให้ความร่วมมือ กิจกรรมต่างๆที่ได้วางไว้ก็จะประสบความล้มเหลว เพราะมีคนแต่ก็เหมือนไม่มี เมื่อบุคคลเหล่านั้นหย่อนสมรรถภาพ การพัฒนาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงาน ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงถึงแม้ว่าบุคลากรในหน่วยงานจะล้วนมีแต่ผู้มีประสบการณ์ หากบุคลากรในหน่วยงานไม่ยอมที่จะไขว่คว้าแสวงหาความรู้ หรือพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ก็จะทำให้บุคลากรหรือองค์กรเหล่านั้น เกิดความล้าหลังไม่ทันกับยุคเวลาดังนั้นการพัฒนาบุคลากร จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

2.3 หลักการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรขององค์การใดก็ตาม การที่จะบรรลุตามเป้าหมายประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ดำเนินการจัดการพัฒนาบุคลากร จะต้องคำนึงถึง หลักการสำคัญๆของการจัดการพัฒนาบุคลากรอย่างน้อย 6 ประการ กุลชน ธนพงศธร (2532 : 174-176)

2.3.1 หลักการเสริมสร้างความเชื่อถือศรัทธาของผู้เข้ารับการพัฒนา ในการจัดการในการพัฒนาบุคลากรใดก็ตาม ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคลากรที่จะเข้ารับการพัฒนาว่า มีความเชื่อหรือศรัทธาต่อบุคลากรหรือไม่ ถ้าหาก

บุคคลใดไม่มีความเชื่อถือศรัทธาเสียแล้ว ย่อมปฏิเสธที่จะยอมรับความรู้ความคิดใหม่ๆ และเป็นมูลเหตุทำให้การพัฒนาบุคลากรล้มเหลวได้โดยง่าย ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาบุคลากร ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากร จะต้องพยายามสร้างความเชื่อถือศรัทธาในบรรดาผู้เข้ารับการพัฒนาเสียตั้งแต่เริ่มแรก ที่การพัฒนาโดยการชี้แจง ชักจูงหรือโน้มน้าวจิตใจให้ผู้เข้ารับการพัฒนาเกิดความสนใจ มีความต้องการเข้าใจ และยอมรับประโยชน์ของการพัฒนาบุคลากร เมื่อเข้ารับการพัฒนาเกิดความเชื่อถือศรัทธาแล้ว ก็ย่อมให้การสนับสนุน โครงการพัฒนาบุคลากรนั้นอย่างเต็มที่ต่อไป

2.3.2 หลักการระดับความสนใจของผู้เข้ารับการพัฒนาส่วนให้อยู่สูงเสมอ โดยทั่วไปแล้วในระยะเริ่มแรกที่มีการพัฒนาบุคลากร ผู้เข้ารับการพัฒนาส่วนใหญ่จะมีความกระตือรือร้น สนใจใคร่เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่จะได้รับการพัฒนาแต่หลังจากที่ได้รับการพัฒนาไป แล้ว ระดับความสนใจจะเริ่มลดลงตามลำดับ จนอาจจะหมดความสนใจต่อไปก็ได้ถ้าหาก โครงการพัฒนาบุคลากรนั้นมีระยะเวลายาวนานมาก ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสภาพเช่นนี้ ขึ้นจึงต้องมีการเร่งเร้าความสนใจของผู้เข้ารับการพัฒนาให้อยู่ในระดับสูงอยู่เสมอ การดำเนินการเช่นนี้สามารถกระทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น

- 1) โดยการเปลี่ยนแปลงวิธีการและเทคนิคของการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอๆ เพื่อจะได้ไม่เกิดความจำเจซ้ำซาก จนเป็นที่น่าเบื่อหน่าย
- 2) โดยการพัฒนาหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เข้าใจถึงประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับจากการพัฒนาบุคลากร
- 3) โดยการสร้างบรรยากาศในระหว่างดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปอย่างฉันทันมิตร เป็นกันเองและสนุกครึกครื้นพอสมควร มิใช่เป็นบรรยากาศที่เคร่งขรึม จนเกิดความอึดอัดใจในที่สุด

2.3.3 หลักการเสริมสร้างภาวะสมอง โครงการพัฒนาบุคลากรที่จะถือได้ว่า ประสบผลสำเร็จได้นั้น จะได้เป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการพัฒนาทุกคนได้แสดงความคิดเห็นพูดคุยหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่ว่าจะโดยรูปแบบหรือวิธีการอย่างใดก็ตาม วิทยากรที่มีประสบการณ์มากและมีความสามารถสูงย่อมรู้จักวิธีการสร้างสถานการณ์ที่ชักจูงให้ผู้เข้ารับการพัฒนาทุกคน ได้แสดงออกถึงความคิดเห็นหรือพฤติกรรมใดๆ ที่ต้องใช้สมอง หรือสติปัญญา ส่วนวิธีการที่มักจะพบเห็นว่ามีการใช้โดยทั่วไป เช่น

- 1) โดยการป้อนคำถามหรือตั้งประเด็นปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้เข้ารับการพัฒนาตอบหรือแสดงความคิดเห็นเป็นระลอกต่อการพัฒนา

2) โดยการสร้างสถานการณ์จำลองอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น แล้วให้ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละคนวิพากษ์วิจารณ์

3) โดยการสร้างกลุ่มสัมพันธ์ โดยกำหนดบทบาทให้ผู้เข้ารับการพัฒนาแต่ละคนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

2.3.4 หลักการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีในประเด็นหัวข้อต่างๆ ที่จะพัฒนาในประเด็นหัวข้อหนึ่งหัวข้อใดก็ตาม วิทยากรหรือผู้มีหน้าที่จัดการพัฒนาบุคลากรควรที่จะทำความเข้าใจ เป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นหัวข้อนั้นๆ แก่ผู้เข้ารับการพัฒนาทุกคนเสียก่อนเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะว่าการกระทำเช่นนั้นนอกจากจะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้ต่อไปแล้ว ยังเป็นการเริ่มต้นที่ดีและถูกต้องในการพัฒนาต่อไปอีกด้วย ผู้เข้ารับการพัฒนาจะได้สารวจจินตนาการในเรื่องนั้นๆ ได้ล่วงหน้า และตระเตรียมตัวเพื่อรับกับสถานการณ์ได้อย่างถูกต้อง ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าถ้าหากโครงการพัฒนาบุคลากรใดที่ได้สร้างภาพพจน์ที่ดีในประเด็นหัวข้อเรื่องที่จะพัฒนาเสียตั้งแต่แรกแล้ว ย่อมเท่ากับว่าโครงการนั้นประสบผลสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ส่วนวิธีการที่จะสร้างภาพพจน์ที่ดีนั้นอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น โดยการแจกเอกสารแนะนำแนวทางหรืออธิบายถึงขอบเขตของหัวข้อเรื่องที่พัฒนาให้ทราบก่อนล่วงหน้า หรือโดยการอธิบายสรุปเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญๆ ของหัวข้อเรื่องนั้นๆ เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการพัฒนาเข้าใจดียิ่งขึ้นเป็นต้น

2.3.5 หลักการสร้างความเข้าใจในประเด็นของเรื่องที่จะพัฒนา มักจะปรากฏอยู่เสมอว่า โครงการพัฒนาบุคลากรที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่นั้น ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการที่ผู้เข้ารับการพัฒนาไม่เข้าใจในเรื่องที่เข้ารับการพัฒนา หรือมิฉะนั้นแต่ละคนมีความเข้าใจในเรื่องเดียวกันไปคนละทาง ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายทั้งในการจัดการพัฒนาและในการสรุปผลที่ได้จากการพัฒนาในแต่ละหัวข้อ ดังนั้นการสร้างความเข้าใจในทุกๆ ประเด็นของเรื่องที่จะพัฒนาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยทำให้โครงการพัฒนาบุคลากรสามารถบรรลุผลสำเร็จได้โดยง่ายซึ่งวิทยากรหรือผู้ที่รับผิดชอบในแต่ละประเด็นจะต้องระลึกถึงและปฏิบัติอยู่เสมอวิธีการสร้างความเข้าใจในประเด็นของเรื่องที่จะพัฒนานั้นมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น

1) โดยการอธิบายเน้นให้เข้าใจถึงแนวคิดและจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องที่จะนำมาพัฒนาว่ามีอยู่อย่างไรบ้าง จะได้ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาตั้งเห็นถึงความสำคัญเกิดความสนใจและพยายามทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเสียก่อนที่จะเข้าถึงเนื้อหาสาระในรายละเอียดต่างๆต่อไป

2) โดยการอธิบายความหมายและความสำคัญของประเด็น

เรื่องนั้นๆ ให้เข้าใจเสียตั้งแต่เริ่มแรก หากผู้เข้ารับการพัฒนามีปัญหาหรือข้อสงสัยใดๆ ควรจะอธิบายให้เป็นที่เข้าใจเสียก่อน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือซักถามเพิ่มเติมให้จนหายข้องใจ

2.3.6 หลักการเน้นหรือย้ำ การกล่าวเน้นหรือย้ำในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเท่ากับเป็นการช่วยชี้นำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาเข้าใจว่า ประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่สำคัญสมควรแก่การให้ความสนใจเป็นพิเศษอีกทั้งยังเป็นการช่วยป้องกันมิให้เกิดการหลงประเด็นขึ้นได้ ดังนั้นการเน้นหรือย้ำจึงเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดการพัฒนาบุคลากรที่จะช่วยให้การพัฒนาบุคลากรสำเร็จได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามการเน้นนั้นจะต้องไม่เป็นไปอย่างพร่ำเพรื่อทุกระลอกตอน จนทำให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ส่วนวิธีการเน้นนั้นนอกจากจะกระทำโดยการอธิบายถึงประเด็นนั้นหลายครั้งหลายหน เพื่อชี้ถึงความสำคัญของเรื่อง ดังเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้ว ยังอาจกระทำได้โดยการใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เข้าช่วยได้อีกด้วย เช่น ใช้แผนภูมิ รูปภาพ ภาพยนตร์ แผ่นโปรงใส เป็นต้น ซึ่งโดยวิธีการเช่นนี้ จะทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาสามารถจดจำได้โดยง่าย และเข้าใจได้อย่างถ่องแท้

2.4 วิธีดำเนินการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร ทุกหน่วยงานหรือองค์การจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติและบรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนด ผู้ศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศการสอน ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.4.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการหนึ่งๆ จะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว นั้น ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับวิธีที่ใช้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการเลือกใช้วิธีการใดจึงจะถูกต้องเหมาะสม ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งผู้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นๆ จะต้องพิจารณาคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของโครงการ ลักษณะและหัวข้อเรื่องที่จะประชุมเชิงปฏิบัติการและตัวบุคคลที่เข้ารับการประชุม เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว หากโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการใดที่มีหัวข้อ เรื่องที่หลายเรื่อง มีผู้เข้าประชุม หรือวิทยากรหลายคน และมีช่วงเวลาที่ประชุมเชิงปฏิบัติการหลายช่วงแล้ว มักไม่นิยมวิธีการเพียงอย่างเดียว แต่จะใช้หลายๆวิธีที่ควบคู่หรือสลับกันไป ทั้งนี้เพื่อรักษาระดับความสนใจของผู้เข้ารับการประชุม และเพื่อให้เหมาะสมกับประเด็นหัวข้อเรื่องที่ประชุม ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้เลือกวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาใช้ในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1) วิธีประชุมเชิงปฏิบัติการ

หนังสือ หัตถนาคินทร์ (2542 : 93) ให้ความหมายไว้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การพบปะ การประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อแก้ไขปัญหาทางภาคปฏิบัติในระหว่างที่มีประสบการณ์ในงานนั้นมาแล้ว และมีความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาที่ร่วมกัน

สายสองศักดิ์ แก้วเกศตรกรณ์ (2543 : 84) กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบหนึ่งของการฝึกอบรมที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการฝึกอบรมนี้ได้เน้นถึงการเสริมสร้างให้ผู้ได้รับการฝึกอบรมนำสิ่งที่เรียนรู้ มาปฏิบัติในงานของเขา หรืออาจจะกล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นการฝึกอบรมในลักษณะเข้ม (Intensive Training Course) โดยจะเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจและทักษะ (Skill) ในด้านวิชาการและปฏิบัติการอย่างแท้จริง

ยรรยง ผิวอ่อน (2543 : 22) กล่าวว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นการจัดให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ทางด้านการนำไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

ผู้วิจัย สามารถสรุปคำกล่าวและความหมายที่อ้างถึงได้ว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการจัดให้ผู้เข้ารับการประชุม ได้ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมนั้นๆ เพื่อแก้ปัญหาคาบวัตถุประสงค์ของการประชุม และนำประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การประชุมเชิงปฏิบัติการ สายสองศักดิ์ แก้วเกศตรกรณ์ (2543 : 84 – 87) ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ไว้ดังนี้

2) วัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.1) เพื่อฝึกฝนให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดทักษะหรือความ

ชำนาญในการปฏิบัติงาน

2.2) เพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2) เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

2.3) เพื่อกำหนดแนวทางในการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ

และถูกต้องยิ่งขึ้น

3) มุคคผลที่เกี่ยวข้อง วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1) เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา หรือเรื่องที่จะจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และให้ความรู้ข้อแนะนำในการทำงานแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ขณะเมื่อจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการขึ้น

3.2) มีประสบการณ์ในงานนั้นๆ และสามารถถ่ายทอดความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติได้อย่างดี

4) ผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

4.1) ต้องพิจารณาว่าจะจัดประชุมเชิงปฏิบัติการด้านใด หรือสาขาใด

4.2) เป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนั้น

4.3) เป็นผู้กำหนดตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กำหนดเวลา และหลักสูตรการประชุมด้วย

5) ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการ

5.1) ควรจะเป็นผู้ที่ทำงานในสาขาหรือด้านเดียวกัน มีปัญหาในการทำงานอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

5.2) เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ในระดับเดียวกัน

6) ขั้นตอนในการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ วิธีการดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

6.1) ระยะก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.1.1) ขั้นตอนวางแผน ผู้จัดการฝึกอบรมจะต้องพิจารณาว่า มีปัญหาหรือข้อขัดข้องอะไรเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความจำเป็นในการฝึกอบรมในด้านใด

6.1.2) เมื่อทราบความจำเป็นของการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว ก็จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหลักสูตรและระยะเวลา

6.1.2) กำหนดบุคคลที่จะเข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.1.3) เนื้อหารายละเอียดของหลักสูตรเมื่อได้กำหนดแล้ว

ผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการจะต้องแบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนแรกเป็นทฤษฎี

ผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ จะต้องพิจารณาว่าในภาคทฤษฎีนี้ จะมีหัวข้อวิชาอะไรบ้าง ที่จะช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง หรือปรับปรุงการปฏิบัติงานได้

6.1.4) ส่วนที่สอง เป็นการปฏิบัติ หรืออาจจะเป็นการที่ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการมาประชุมหรือปรึกษาหารือ ประชุมแก้ปัญหา ข้อขัดแย้ง โดยอาจจะจัดแบ่งกลุ่มหรือกลุ่มย่อยก็ได้

6.1.5) ผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ จะต้องคัดเลือกผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการและจะต้องแจ้งให้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกเตรียมตัวด้วย

6.1.6) เตรียมกลุ่มย่อย เนื่องจากเมื่อผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการได้ข้อมูลของปัญหา ข้อขัดแย้งต่าง ๆ มาแล้ว ก็จะแยกปัญหาเป็นข้อๆ และแบ่งกลุ่มประชุมแบ่งแยกคามหัวข้อเหล่านั้น

6.2) ระยะระหว่างการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.2.1) จัดแจงขั้นตอน และวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการให้ผู้เข้ารับการประชุมทราบว่ากลุ่มใดหัวข้อใดบ้าง

6.2.2) การบรรยายหรือการอภิปรายทางวิชาการ โดยวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นการเสนอแนะหรือชี้แนวทางให้ทราบปัญหาข้อขัดข้องหรือแนวทางการพิจารณาประเด็น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการใช้เป็นแนวทางยึดถือหรืออ้างอิงในการพิจารณาปัญหาในกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่

6.2.3) การประชุมกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ จุดมุ่งหมายก็เพื่อให้ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้ใช้หลักวิชาการที่ได้รับจากวิทยากรผู้บรรยาย หรือการอภิปรายมาพิจารณาประกอบกับปัญหาหรือประเด็นต่างๆของแต่ละคนในกลุ่ม จะประชุมแลกเปลี่ยนประเด็นความรู้หรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติม หรืออาจจะเป็นการประชุมกลุ่มเพื่อช่วยกันประชุมเชิงปฏิบัติงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามวิธีการที่ดีที่สุดที่คิดว่างานนั้นจะประสบผลสำเร็จหรือคิดว่าจะแก้ปัญหาได้

6.2.4) จากการประชุมกลุ่มไม่ว่าจะเป็นการช่วยกันแก้ไข ปัญหา หรือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเสร็จแล้ว กลุ่มจะนำผลการประชุมมารายงาน โดยจะกำหนดสภาพขอบเขตของปัญหา/เรื่อง สาเหตุ และวิธีการแก้ปัญหา หรือแนวทางปฏิบัติและข้อเสนอแนะ เสนอต่อที่ประชุมใหญ่

6.2.5) ที่ประชุมใหญ่พิจารณารายงานการประชุมกลุ่มของกลุ่มย่อยทุกๆกลุ่ม เพื่อปรับปรุงและแก้ไขหรือเพิ่มเติมอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วกลุ่มย่อยจะนำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมไปเขียนรายงานให้สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่งแล้วจะนำมาเสนอการ

ประชุมใหญ่อีกครั้ง หากที่ประชุมใหญ่ยอมรับการประชุมครั้งนั้น ก็ถือว่ารายงานเหล่านั้นเป็น รายงานหรือมติของที่ประชุมใหญ่

6.2.6) มติที่ประชุมใหญ่นี้ ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทุกคน จะต้องถือปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาหรือการปฏิบัติงานต่อไป

6.2.7) ระยะเวลาการประชุมเชิงปฏิบัติการ

หลังจากจบการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว ผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการควรจะได้จัดให้มีประเมินผลและติดตามผลเพื่อพิจารณาว่า เมื่อจบหลักสูตรเชิงปฏิบัติการแล้ว ผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการสามารถแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้อง หรือ ปฏิบัติงานได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด และประสบผลสำเร็จเพียงใด

6.2.8) การเตรียมสถานที่

ผู้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรจะได้จัดสถานที่ ดังนี้

- (1) ห้องประชุมควรจะกว้างพอสมควร เมื่อแบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการประชุมเชิงปฏิบัติการออกเป็นกลุ่มย่อยๆแล้ว กลุ่มจะห่างกันพอสมควร
- (2) อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกมีพร้อม
- (3) เตรียมเอกสารและข้อมูลต่างๆสำหรับการค้นคว้าล่วงหน้า และนำมาไว้ ณ ห้องประชุมเชิงปฏิบัติการ

สิ่งที่น่าสนใจเมื่อใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมได้มาก
2. ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการมีโอกาสกำหนดเป้าหมายวิธีการปฏิบัติได้
3. ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้มีวิธีการแก้ไขปัญหาและฝึกทักษะในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น
4. เราควรสนใจผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน

ข้อควรคำนึง

1. ทั้งผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการต้องมีเวลาให้แก่การประชุมเชิงปฏิบัติการ
2. ต้องให้อุปกรณ์และเครื่องมืออำนวยความสะดวกมาก
3. ถิ่นเปลืองค่าใช้จ่าย

4. ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ ต้องพร้อมที่จะทำงานคนเดียว และทำงานเป็นหมู่คณะ

2.4.2 การศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานหมายถึงการนำบุคลากรไปศึกษายังสถานที่อื่น นอกเหนือ ไปจากสถานที่ปกติ เพื่อให้เห็นของจริง สถานการณ์ การปฏิบัติทำงานจริงในเรื่องที่ต้องการ ควรบอกหรือตั้งข้อสังเกตในสิ่งที่จะไปดู เมื่อไปดูมาแล้วอาจให้เขียนรายงาน หรือจัดให้มีการอภิปราย สรุปผล เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ และสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มอีกด้วย (จารี มณีศรี, 2538 : 40)

การศึกษาดูงาน หมายถึง การนำบุคลากรออกไปศึกษาค้นคว้าเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่ห่างไกล หรือชุมชนใกล้เคียงก็ได้ การศึกษาดูงานเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทำให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ตรงจากการ ได้พบเห็น หรือสัมผัสด้วยตนเอง เพลิดเพลินและตื่นตากับสถานที่แปลกใหม่ไม่จำเจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 79 ; อ้างถึงใน ชุมพร ยะลาไสย์, 2547 : 35)

ขั้นตอนในการศึกษาดูงาน

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ตรงกับความต้องการในการเรียนรู้
- 1.2 ดำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ในทุกระดับทุกมุมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ประวัติ ความสำคัญ ภูมิคคติ บุคลากร หัวหน้า หรือเจ้าของ ที่ตั้ง เป็นต้น
- 1.3 ดำรวจจำนวนและรายชื่อบุคลากรที่จะไปศึกษาดูงานให้ครบถ้วน หากเป็นการเดินทางไกล ควรทำประกันชีวิตแบบกลุ่ม พร้อมทั้งเตรียมเวชภัณฑ์เพื่อป้องกัน และแก้ไขความเจ็บป่วย
- 1.4 ทำหนังสือขออนุญาตเข้าชม โดยระบุวันเดือนปี และเวลาเข้าชมให้ชัดเจน พร้อมจำนวนผู้ชม หากจำเป็นอาจขอความอนุเคราะห์มีคฤเทศก์ด้วยก็ได้
- 1.5 กำหนดการเดินทาง ควรระบุเวลาให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม หรือแต่ละสถานที่ที่เข้าชม อย่าปล่อยให้เวลานานหรือเร่งรัดเกินไป
- 1.6 ทำหนังสือขออนุญาตตามระเบียบทางราชการ
- 1.7 คิดค่ายานพาหนะให้มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้โดยสาร รถควรอยู่ในสภาพดีพร้อมที่จะเดินทาง ได้อย่างปลอดภัย พนักงานขับรถต้องเป็นผู้สุภาพ เรียบร้อย สุขภาพจิตดี ไม่มีอารมณ์ฉุนเฉียว

1.8 ติดต่อเจ้าหน้าที่ปลายทางควรรย้าให้ทุกคนรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ตลอดจนมารยาทในการปฏิบัติคนทั้งขณะเดินทางและการร่วมกิจกรรมต่างๆ

2. ขั้นตอนดำเนินกิจกรรมระหว่างศึกษาดูงาน

2.1 สมาชิกทุกคนต้องรักษาเวลาและกำหนดการอย่างเคร่งครัด

2.2 เน้นกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกได้รับความรู้และสามารถตอบปัญหาได้

2.3 มัคคุเทศก์ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นทางและกิจกรรมที่ตกลง

กันไว้

2.4 สมาชิกต้องปฏิบัติตามคำสั่งของมัคคุเทศก์ หรือวิทยากร ในกรณีการทำกิจกรรมที่อาจเกิดอันตรายได้

2.5 ในระหว่างการศึกษาดูงาน สมาชิกต้องร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การฟัง
สังเกต ชักถามปัญหา และจดบันทึกเพื่อให้ได้คำตอบตามต้องการ

2.6 ขณะเข้าชมสถานที่ต่างๆ สมาชิกต้องปฏิบัติตัวให้เหมาะสมให้เกียรติกับ
แต่ละสถานที่ ไม่รบกวน หรือทำลายทั้งทางตรงและทางอ้อม

2.7 หลังจากมัคคุเทศก์ หรือวิทยากรบรรยาย หรือสาธิตสิ้นสุดลง ตัวแทน
สมาชิกควรกล่าวขอบคุณในโอกาสได้รับความรู้และประสบการณ์จากท่านเหล่านั้น

ข้อดีและข้อเสียของการศึกษาดูงาน

ข้อดี

1. บุคลากรได้รับประสบการณ์ตรงด้วย
2. บุคลากรเกิดการเรียนรู้พร้อมๆ กับความเพลิดเพลินกับสถานที่ใหม่
3. บุคลากรได้มีโอกาสร่วมมือกันเป็นหมู่คณะ ทั้งการเดินทางและกิจกรรม

ต่างๆ

4. การศึกษาดูงานสามารถดูใจได้ดีทั้งรายบุคคลและกลุ่มใหญ่

5. บุคลากรได้มีโอกาสวางแผนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม

ข้อเสีย

1. เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางและบางสถานที่ต้องจ่ายค่าเข้าชม

กิจการ

2. ต้องวางแผน และเตรียมการอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันอันตราย และความ

ผิดพลาด

3. ไม่สามารถควบคุมคนที่ไม่สนใจได้

4. การจัดกิจกรรมกับสมาชิกกลุ่มใหญ่จะก่อให้เกิดปัญหามากมายหากมีอันตรายเกิดขึ้น ระหว่างการดำเนินกิจกรรมผู้เสนอ โครงการต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 79 – 86 ; อ้างถึงใน ชุมพร ระยะเวลา, 2547 : 35-37)

สรุป การศึกษาฐาน เป็นการนำบุคลากรไปศึกษาไปยังสถานนอกเหนือจากสถานที่ปกติ เพื่อให้เห็นของจริง สถานการณ์ การปฏิบัติทำงานจริง ในเรื่องที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะทำให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ ได้เปลี่ยนบรรยากาศ และสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่ม เกิดการเรียนรู้พร้อมกับความเพลิดเพลิน แต่อาจมีข้อเสีย คือ ใช้เวลามากและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

2.4.3 การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน เป็นกระบวนการของผู้นิเทศที่มุ่งจะปรับและพัฒนาการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน (ทองสุข ชาภักดี, 2545 : 12)

ลักษณะการนิเทศการสอน

งานที่ปฏิบัติในสถานศึกษาเป็นงานที่เป้าหมายอยู่ที่การเรียนการสอน ซึ่งก็คือการนิเทศการสอน ลักษณะงานการนิเทศการสอนตามที่ แฮริส (Harris, 1985 : 125 ; อ้างถึงใน ชูพินพร ประเสริฐนอก, 2550 : 34-35) ได้แบ่งไว้ 10 ประการ คือ

1. งานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวกับออกแบบปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เพื่อการเรียนการสอน เช่น งานหลักสูตรช่างเทคนิคควรจะได้พิจารณาถึงตลาดแรงงาน ความต้องการของอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียนประกอบด้วย

2. การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การแปลความหมายของหลักสูตรเป็นพฤติกรรมการเรียนการสอน การแนะนำการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การเลือกบุคลากร เป็นการจกให้มีคณะบุคคลเพื่อรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้ง การคัดเลือกบรรจุ ทดสอบ และการพัฒนาบุคลากร

4. การจัดตั้งอำนวยการความสะดวก ได้แก่ การจัดให้มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ให้เพียงพอตามความจำเป็นต่อการใช้ในการเรียน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ การคัดเลือกและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเรียนการสอน
6. การจัดอบรมประจำการ จัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้า และก้าวหน้าเทคโนโลยี
7. การปฐมนิเทศ จัดให้มีความรู้เบื้องต้นแก่ครูใหม่ให้สามารถเข้าใจ และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ในการปฏิบัติงาน
8. การบริการพิเศษ เป็นการจัดการบริการอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนรวมทั้งงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักการณ์นโยบาย แนวปฏิบัติในการทำงาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆในโรงเรียน
9. งานสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการสื่อความสัมพันธ์กับชุมชน ให้มีความเข้าใจ รวมทั้งการดำเนินการด้านบริการศึกษาให้กับชุมชน
10. งานประเมินผล เป็นการประเมินผลทั้งก่อน ระหว่าง และ หลังเรียน เพื่อจะนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอน

ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอนเป็นการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีดังนี้

1. เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู
 - 1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครูในด้านการสอน เพื่อครูจะได้นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนของตน
 - 1.2 การนิเทศการสอน ช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านการสอน
 - 1.3 การเรียนการสอนช่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู
2. เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน อันจะส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียน

การสอน

ทำงานร่วมกัน

3. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ

4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการ

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอน

1. การนิเทศการสอน เป็นระบบย่อยของระบบโรงเรียน หากมองสังคมเป็นระบบหนึ่งจะเห็นว่า ในระบบสังคมประกอบด้วยระบบย่อยหลายระบบ ระบบการศึกษาเป็นระบบหนึ่งในสังคม และระบบโรงเรียนเป็นระบบย่อยของการศึกษา ส่วนระบบนิเทศการสอนเป็นระบบย่อยของระบบโรงเรียน การศึกษาเกี่ยวกับระบบจะมองเห็นองค์ประกอบต่างๆในระบบการนิเทศ ซึ่งได้แก่ ผู้นิเทศการสอน มีผลต่อการสอนของครู และการสอนของครูมีผลต่อการเรียนของนักเรียน

2. การสอนเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางดีขึ้น ผู้นิเทศสามารถนิเทศครูเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนได้ เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

3. การนิเทศการสอนเป็นการให้การศึกษาคือเนื้อหาของครู ครูซึ่งอยู่ในโรงเรียนและประกอบอาชีพด้วยการสอนต้องมีความรู้ใหม่ๆทั้งทางด้านเนื้อหาวิชาการและด้านการสอน การนิเทศการสอนจะเป็นการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งถือว่าเป็นการให้การศึกษาคือเนื้อหา

หลักการนิเทศ

อดัมส์ และดิกกี (Adams and Dickey. 1996 : 155) ได้ให้หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการนิเทศการสอนดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมความเจริญงอกงาม

1.1 การจัดให้มีการฝึกอบรมด้านการเรียนการสอน

เพื่อให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักวิธีการสอนต่างๆ

1.2 ช่วยพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาการเฉพาะ ให้เทคนิค

วิธีการสอนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.3 พัฒนาให้มีความเชื่อมั่นในการสอน และมี

ประสบการณ์ในการใช้สื่อการเรียนการสอน

- เกณฑ์มาตรฐาน
- 1.4 พัฒนาทัศนคติและอุดมการณ์ในการทำงานให้อยู่ใน
 - 1.5 พัฒนาประมวลรายวิชา โครงการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แก่ผู้เรียน
 - 1.6 ร่วมมือกันทำสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆที่จำเป็นและหาได้ในโรงเรียนและท้องถิ่น
 - 1.7 ช่วยพัฒนาประสบการณ์การประเมินผล และเทคนิคการใช้และเตรียมเครื่องมือประเมินผล
 - 1.8 ช่วยวางแผนและพัฒนาผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียนและปัญหาอื่น

2. การนิเทศมีความเป็นประชาธิปไตย
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำของการศึกษามากกว่าที่จะเป็นโดยตำแหน่ง
 - 2.2 ต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ครูมีความอิสระในการใช้ความสามารถของตนเอง พัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนได้ดีขึ้น
 - 2.3 เปิดโอกาสครูให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานต่างๆ ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนการทำงาน
 - 2.4 การใช้อำนาจหน้าที่ควรเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มและหมู่คณะ
 - 2.5 ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 2.6 อำนาจยอมเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีของประชาธิปไตย ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความสามารถที่จะเป็นผู้นำ
 - 2.7 ผู้บริหารโรงเรียนศึกษานิเทศก์ ครู จะต้องร่วมมือกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน
3. การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างสรรค์
 - 3.1 ผู้นิเทศและครูร่วมกันสร้างบรรยากาศ ในการนิเทศด้วยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
 - 3.2 ผู้นิเทศให้อิสระแก่ครู ได้มีความคิดสร้างสรรค์ตามความสามารถของแต่ละคน

4. การนิเทศชี้แจงหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์
 - 4.1 ให้การยอมรับนับถือบุคคลอื่น เป็นพื้นฐานในการสร้างมนุษยสัมพันธ์
 - 4.2 ให้ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ใจ
 - 4.3 สร้างความเชื่อถือและศรัทธาให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือเพื่อสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่นๆ
5. การนิเทศเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ
 - 5.1 ขวัญกำลังใจของครูดี ย่อมส่งผลในการทำงานให้ดีขึ้นตามไปด้วย
 - 5.2 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนขึ้นอยู่กับขวัญของครูที่ให้กำลังใจแก่ผู้เรียน
 - 5.3 ครูเองก็ต้องการขวัญและกำลังใจ
 - 5.4 การดำเนินงานควรจะเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล
6. การนิเทศเกี่ยวข้องกับปรับปรุงการเรียนการสอน
 - 6.1 งานนิเทศเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน
 - 6.2 งานนิเทศเป็นการปรับปรุงการสอนของครู
 - 6.3 งานนิเทศเป็นการพัฒนาหลักสูตร
 - 6.4 การประเมินผลการสอน มีความจำเป็นในการปรับปรุงการเรียนการสอน
7. การนิเทศเป็นการประชาสัมพันธ์ระหว่างงานนิเทศกับหน่วยงานอื่นๆ
 - 7.1 การให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่นๆ
 - 7.2 การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นๆ หลักการนิเทศการสอนมีเป้าหมายหลักย่อย อยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการสอนต้องผ่านครูและบุคลากรอื่น ทางการศึกษาเพื่อที่จะไปสู่ผู้เรียน หลักการนิเทศการ

สอนจึงมุ่งที่ครูเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น หลักการนิเทศการสอนก็คือ พฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน หากครูได้แสดงถึงความรู้ความสามารถ และมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมแล้ว คุณภาพของนักเรียนจะดีควบคู่ไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนกับการบริหารการศึกษา

หน้าที่ของการนิเทศการสอนถือเป็นงานที่สำคัญและถือปฏิบัติในสถานศึกษา ถ้าการเรียนคือผลผลิต และการสอนเป็นกระบวนการผลิต ผู้เรียนจึงเป็นวัตถุดิบหรือตัวป้อน ด้วยเหตุนี้การสอนและผู้เรียนเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์ในงานของสถานศึกษา ถ้าพิจารณาจากแผนภาพ จะเห็นถึงการแสดงมิติการสอน และมิติของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กัน ดังภาพประกอบที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1 ความสัมพันธ์ของมิติการสอนกับมิตินักเรียนกับมิติการบริหารสถานศึกษา

(Adams and Dickey, 1996 : 155)

หน้าที่ที่ปฏิบัติในโรงเรียนมี 5 ด้าน คือ

1. การสอนเป็นงานศูนย์กลางและเป็นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของโรงเรียน การสอนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับนักเรียนซึ่งไม่เฉพาะครูผู้ทำหน้าที่สอนเท่านั้น แต่รวมถึงบุคลากรอื่นๆ เช่น บรรณารักษ์ นักแนะแนว ครูใหญ่ สื่อการสอนที่มีความสัมพันธ์กับการสอน การสอนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน
2. การบริหารนักเรียน งานบริหารนักเรียนมีความสัมพันธ์กับนักเรียนโดยตรง แต่สัมพันธ์ทางอ้อมกับการสอน ซึ่งได้แก่ หน่วยบริการต่างๆ ในสถานศึกษา เช่น

พยาบาล นักแนะแนว นายทะเบียน หมอ คนขับรถ และภารโรง เป็นต้น และบางครั้ง ครูผู้สอนก็ทำหน้าที่บริการนักเรียนด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนการสอน

3. การจัดการ การจัดการเกี่ยวข้องกับทางอ้อมกับการสอนและห่างจากนักเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ครูใหญ่ คณะกรรมการนักเรียน สศึกษานิเทศก์ และรวมทั้งครูผู้สอนด้วย การจัดการเป็นหน่วยสนับสนุนการสอน

4. การนิเทศ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสอน แต่ห่างจากนักเรียนเป็นงานของผู้นิเทศฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนาหลักสูตร ฝ่ายจัดการเรียนการสอน รวมทั้งครูผู้สอนด้วย ถือเป็นหน่วยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง

5. การบริหาร ขอบเขตของการบริหารในโรงเรียน เป็นการวางแผนนโยบาย การสอน การให้การสนับสนุนการสอนมีความสัมพันธ์กับการบริหารการสอนและผลของการเรียนของนักเรียน

การให้ความสำคัญแก่คณะครูที่กำหนดหน้าที่นิเทศการศึกษา

บุคลากรผู้ที่มีหน้าที่ในการนิเทศ ซึ่งมีทั้งบุคคลภายนอกและบุคคลภายใน โรงเรียน ในอดีตที่ผ่านมา การจัดการนิเทศการศึกษาจะเป็นหน้าที่ของบุคคลภายนอกโรงเรียน ได้แก่ สศึกษานิเทศก์ ซึ่งมักประสบปัญหาเนื่องจาก งานของศึกษานิเทศก์บนสำนักงานมีมากมาย สศึกษานิเทศก์ไม่สามารถให้การนิเทศได้ การรอคอยให้ศึกษานิเทศก์ให้ความช่วยเหลือครูคงได้แต่ไม่ทั่วถึง ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงการศึกษาครั้งใหญ่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาเลยทีเดียว ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อครู เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างไร ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นตัวจักรสำคัญในการลงมือปฏิบัติการ เพื่อให้ความช่วยเหลือและต้องการหาครูที่สามารถแก้ปัญหาได้ โดยยกย่องให้ความสำคัญแก่พวกเขาด้วย

สิ่งที่ควรคำนึงก่อนที่จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน มีความร่วมมือร่วมใจกันทั้งผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา ตลอดจนครูทุกคน

2. ต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร วิชาการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มชั้น ตลอดจนครูผู้เกี่ยวข้องทุกคน

3. ให้การยอมรับแก่ครูที่จะมาทำหน้าที่การนิเทศการศึกษา โดยผู้บริหารต้องยกย่องให้เกียรติเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ในการสร้างงานให้มีประสิทธิภาพ

4. เป็นการให้บุคลากรอย่างคุ้มค่า การให้คณะครูที่มีความรู้ความสามารถมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา นับว่าเป็นการให้บุคลากรภายในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ให้เกิดประโยชน์เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างสูงสุด เพราะได้เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยไม่ต้องขอรับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์

5. เกิดการยอมรับของคณะครู หากครูผู้ทำหน้าที่นิเทศสามารถทำให้ครูภายในโรงเรียนยอมรับได้แล้ว การจัดการศึกษาจะบังเกิดผลดี ในด้านการรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือกรณีอื่นๆ

เทคนิคการนิเทศการสอน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำเทคนิคการนิเทศแบบคลินิกมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า ตามหลักการและ กระบวนการนิเทศ (ทองสุข ชาภักดี, 2545 : 20-21) ดังนี้

1. หลักการ ความหมายของการนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบคลินิกจะดำเนินการโดยผู้นิเทศหลายๆคน กับครู 1 คน หรือผู้นิเทศ 1 คน กับครูหลายๆคนก็ได้ ซึ่งการนิเทศแบบคลินิก หมายถึง กระบวนการสำหรับการสังเกตการณ์สอน ในชั้นเรียนที่มีการดำเนินการอย่างมีระเบียบเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยครูและผู้นิเทศจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ในการวางแผนการสอน การสังเกตการณ์สอนและการประเมินแนวการเรียนการสอน เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้ครูสามารถนิเทศตนเองได้ และการดำเนินงานนั้นครูและผู้นิเทศจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2. กระบวนการนิเทศการสอนแบบคลินิก มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประชุมปรึกษาหารือ เป็นการประชุมปรึกษาหารือ (Conference) ระหว่างผู้นิเทศกับครูก่อนที่จะได้ทำการสังเกตการณ์สอนจริงๆเพื่อให้ครูเกิดความไว้วางใจและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการสังเกต การเก็บข้อมูลและบทเรียนที่จะนำไปสอน อาจมีการเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเล็กๆน้อยๆเกี่ยวกับการเตรียมบทเรียน

ขั้นที่ 2 การสังเกตการณ์สอน หลังจากได้ประชุมตกลงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้นิเทศจะเข้าไปสังเกตการณ์เรียนการสอนในห้องเรียนตามที่ตกลงกันไว้ ในระหว่างสังเกตการณ์สอนนั้น ผู้นิเทศซึ่งได้แก่ ครูต้นแบบ จะทำการบันทึกข้อมูลต่างๆที่สังเกตจาก

การดำเนินการสอนของครูให้มากที่สุด ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ และหาวิธีการเสนอข้อมูล โดยผู้นิเทศจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นมาดำเนินการวิเคราะห์อย่างมีระบบ

ขั้นที่ 4 การประชุมนิเทศ เป็นขั้นตอนการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับครู บรรยากาศในระหว่างการประชุมปรึกษาหารือนี้ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางที่ดี เพราะทั้งครูและผู้นิเทศต่างมีความเข้าใจกันดีแล้ว อาจมีการวางแผนสำหรับการปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการต่างๆด้วย

ขั้นที่ 5 การพัฒนาการสอน หลังจากผ่านการประชุมปรึกษาหารือไปแล้ว ผู้นิเทศจะทำการทบทวนการกระทำต่างๆที่ได้กระทำมา โดยพยายามคิดว่ามีสิ่งใดหรือวิธีการใดบ้างที่จะช่วยปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยให้ครูได้มีการพัฒนาและช่วยเหลือตนเองได้

การนิเทศแบบคลินิก โดยครูภายในโรงเรียนเดียวกัน เป็นการช่วยเหลือของเพื่อนครูที่เรียกว่า การนิเทศแบบกัลยาณมิตร หรือการนิเทศโดยกลุ่มเพื่อน ส่งผลให้ครูมีความสนิhsันมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันกับผู้นิเทศภาพที่แท้จริง เพื่อครูให้ข้อมูลจริงโดยไม่ปิดบังการแก้ปัญหาตรงตามสาเหตุ

การประเมินผลการนิเทศการศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูต้นแบบมีหน้าที่ประเมินผลการนิเทศ การประเมินการนิเทศเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ซึ่งจะทำให้ทราบว่า การปฏิบัติการนิเทศได้บรรลุผลเพียงใด ขอบข่ายของการประเมินผลการนิเทศ ประกอบด้วย การประเมินผลในสิ่งต่อไปนี้

1. ผลผลิตหรือผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศ มุ่งหวังที่คุณภาพของนักเรียนที่พัฒนาขึ้น
2. กระบวนการปฏิบัติงานที่เกิดกับกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้หรือไม่
3. ทรัพยากรที่ใช้ในการนิเทศ จากแนวทางในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน โดยใช้ครูที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่งตั้งเป็นครูต้นแบบดำเนินการพัฒนาครูต้นแบบให้สามารถนิเทศการศึกษา โดยมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนกับครู เป็นระบบแบบทีม

ร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหา พัฒนาการเรียนการสอนให้ เป็นไปตามความต้องการของหลักสูตร ถ้าทุกโรงเรียนดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาของประเทศไทยคงเจริญก้าวหน้า พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ช่วยลด ความวิตกกังวลของครู โดยสิ้นเชิง แม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ประกาศใช้ แล้ว บรรดาครูทั้งหลายคงไม่ตระหนกตกใจ เพราะการจัดการเรียนการสอนของเขาเป็น รูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร นอกจากนี้ข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาครู จะมีส่วนผลักดันให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุผลสำเร็จได้เร็วยิ่งขึ้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าในการพัฒนาบุคลากรนั้น สิ่ง สำคัญหรือปัจจัยหลักอยู่ที่ตัวบุคลากรที่จะต้องแสวงหาความรู้ หรือแนวทางในการพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่องและมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนา หน่วยงานหรือองค์กรไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ จะต้องเป็นผู้พัฒนาบุคลากรเท่านั้น เป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกผู้ให้การสนับสนุนหรือ กระตุ้นให้บุคลากรตระหนักในการพัฒนาจนการพัฒนาบุคลากรบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง ดังนั้นในการพัฒนาบุคลากรจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับที่ตัวบุคลากรเป็นสำคัญ หน่วยงานหรือองค์กรเป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวก หรือผู้ให้การสนับสนุนให้การพัฒนา บุคลากรบรรลุเป้าหมายด้วยดี

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการที่จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้เรียน หรือนักเรียนนั้น จะต้องทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญว่าสิ่งที่เขาเรียน ไปนั้นมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมอย่างไร นำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้หรือไม่ และ จะนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร โดยวิธีใด แต่ละวิชาที่เรียนไปนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร บ้าง ครูผู้สอนจะต้องแนะนำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ และสามารถ พัฒนาความคิดความสามารถ ถามและตอบคำถามของตัวเองได้ ซึ่งกิจกรรมโครงการนั้นเป็น กิจกรรมที่สามารถยอมรับได้ว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนในทุกระดับควรจะนำมาใช้เพื่อพัฒนา ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือในระดับ อุดมศึกษา ควรจะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกสาระการเรียนรู้

3.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบโครงการงาน

ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของโครงการงานไว้ ดังนี้

ยุทธพงษ์ ไกยวรรณ (2540 : 14) ได้ให้ความหมายของโครงการงานไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่เน้นกระบวนการโดยผู้เรียนเป็นผู้คิดค้น วางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ อาศัยเครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติเพื่อให้โครงการงานสำเร็จ ภายใต้คำแนะนำ กระตุ้นความคิด กระตุ้นการทำงานจากครูหรือผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอนวิชาโครงการงานจะอำนวยความสะดวกในการทำงาน ซึ่งเน้นแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ตลอดทั้งติดตามวัดผลและประเมินโครงการงานด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของโครงการงานไว้ว่า เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้เลือกและสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

วิษุกร มาลาวิทยา (2543 : 29) ได้ให้ความหมายของโครงการงานไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นเพียงผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ

สมเดช สีแสง (2543 : 129) ได้ให้ความหมายของโครงการงานไว้ว่า คือรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบหนึ่ง นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากสิ่งที่เขาสนใจ โดยใช้วิธีการอย่างเป็นระบบ

กรมวิชาการ (2544 ข : 28) ได้ให้ความหมายของโครงการงานไว้ว่าการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่นักเรียนเป็นผู้ศึกษา ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ภายใต้คำแนะนำ ปรีกษา และดูแลของครู อาจารย์ที่ปรีกษา โดยอาศัยเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆช่วยในการศึกษา เพื่อการศึกษาค้นคว้านั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์

วิโรจน์ ศรีโกศา และพีระ รัตนวิจิตร (2544 : 85) ได้ให้ความหมายของโครงการงานไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ วิธีดำเนินการเป็นระเบียบ วิธีทางวิทยาศาสตร์ จุดประสงค์หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงการงานต้องการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต รู้จักตั้งคำถาม รู้จักตั้งสมมติฐาน รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบคำถามที่ตนเองอยากรู้ รู้จักสรุปและทำความเข้าใจกับสิ่งที่ค้นพบ

ถัดมา ภูเก็ต (2544 : 27) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน ที่อยากศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายๆสิ่ง ที่สงสัย และอยากรู้คำตอบให้ลึกซึ่งชัดเจนหรือต้องการเรียนรู้เรื่องนั้นๆให้มากกว่าเดิม โดยใช้ทักษะกระบวนการและปัญหาหลายๆด้าน มีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีขั้นตอนต่อเนื่องมีการวางแผนในการวางแผนอย่างละเอียด แล้วลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ จนได้ข้อสรุปหรือผลการศึกษาหรือคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ

คำลี รักสุทธี (2544 : 20) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า คือกระบวนการแสวงหาความรู้หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆอย่างหลากหลาย สามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตรจริงได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543 : 59) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า โครงการเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการลงมือปฏิบัติ ใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ หรือค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆอย่างหลากหลาย

สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2543 : 81) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า การสืบค้นอย่างถุ่มลึกในหัวข้อของการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียน รายบุคคลกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน ลักษณะสำคัญของโครงการคือ เน้นไปที่การหาคำตอบให้แก่คำถามหรือสิ่งที่อยากทราบตามหัวข้อของโครงการ การแสวงหาคำตอบอาจทำโดยนักเรียนหรือครูร่วมกับนักเรียนก็ได้ ถือเป็น การปรึกษาหารือร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก

ความหมายของโครงการที่นักวิชาการให้ความหมายไว้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน โดยใช้ทักษะกระบวนการแก้ปัญหาหลายๆด้าน จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีวิธีการศึกษาอย่างมีระบบ เพื่อหาคำตอบที่ตนเองสงสัยและอยากรู้ โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ

3.2 ประเภทของโครงการ

โครงการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (กรมวิชาการ, 2544 : 29)

3.2.1 โครงการประเภทสำรวจ (Survey Project) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีอยู่ แล้วนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบต่างๆ อย่างมีระบบ

3.2.2 โครงการประเภททดลอง (Experimental Research Project) เป็นการศึกษาหาคำตอบว่า ตัวแปรที่กำหนด มีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่อย่างไร โดยการควบคุมตัวแปรอื่นๆที่อาจจะมีผลต่อตัวแปรต้น

3.2.3 โครงการประเภทการพัฒนาหรือประดิษฐ์คิดค้น (Developmental Research Project or Invention) เป็นการนำหลักการความคิด ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหรือประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้งานหรือแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง

3.2.4 โครงการประเภทการสร้างหรืออธิบายทฤษฎี (Theoretical Research Project) เป็นการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆหรืออธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีหลักการ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์สนับสนุน

3.3 ลักษณะสำคัญของโครงการงาน

3.3.1 เป็นเรื่องที่น่าสนใจ สนอง สงสัย ต้องการหาคำตอบ

3.3.2 เป็นการเรียนรู้ที่มีกระบวนการ มีระบบ ครอบคลุมการ

3.3.3 เป็นการบูรณาการการเรียนรู้

3.3.4 นักเรียนใช้ความสามารถหลายด้าน

3.3.5 มีความสอดคล้องกับชีวิตจริง

3.3.6 มีการศึกษาอย่างถุ่มลึก ด้วยวิธีและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

3.3.7 เป็นการแสวงหาความรู้ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง

3.3.8 เป็นการนำเสนอโครงการด้วยวิธีการที่เหมาะสมในด้าน

กระบวนการและผลงานที่ค้นพบ

3.3.9 ข้อค้นพบ สิ่งที่ค้นพบ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.4 กระบวนการเรียนรู้ด้วยโครงการงาน

การเรียนรู้ด้วยโครงการงาน เป็นเทคนิควิธีการหนึ่งที่จะสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการงาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง เพื่อหาคำตอบที่ตนเองสงสัย โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กระบวนการเรียนรู้มีหลายลักษณะ ที่สำคัญและควรจัดให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนารอบด้าน มี 5 ลักษณะ ดังนี้ (วิชชุกร มาลาวิทยา.

3.4.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข ผู้เรียนจะมีความสุขเมื่อได้เรียนในเรื่องที่สนใจอยากเรียน ได้เรียนหรือทำกิจกรรมตามความสามารถของผู้เรียน ภายใต้อารมณ์แห่งความรัก ความเอื้ออาทรของครู เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามศักยภาพและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ ได้รับแรงเสริมและการสนับสนุนให้บังเกิดผลสำเร็จในการเรียน การทำกิจกรรมที่สำคัญ ผู้เรียนต้องมีความสุขทั้งขณะเรียนและหลังเรียน

3.4.2 การเรียนรู้จากการคิด และปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ โดยการสังเกต การใช้กระบวนการคิด พิจารณา ตัดสินใจลงมือปฏิบัติ ปรับปรุงผลที่เกิดขึ้นให้ได้ผลผลิตตามเป้าหมาย แล้วสรุปเป็นความรู้ นำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

3.4.3 การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิด ความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน บุคคลอื่นอาจหมายถึง เพื่อนในชั้นเรียน ครูหรือบุคคลอื่นๆนอกห้องเรียน อาทิ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนในชุมชน ฯลฯ สิ่งสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น คือ ต้องสามารถเรียนรู้ได้ทุกแง่มุม คือ เลือกรับที่ดีของบุคคลอื่นมาประยุกต์ใช้กับตนเอง มองสิ่งที่ไม่ดีของบุคคลอื่นเพื่อมาปรับปรุงตนเอง

3.4.4 การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ สัมพันธ์เชื่อมโยงสอดคล้องกันทั้งเนื้อหาวิชาการ ความรู้ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องราวของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ท้องถิ่นและสังคมโลก ทั้งในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

3.4.5 การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนทบทวน พิจารณาส่งที่เรียน แนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคเงื่อนไขต่างๆที่เกิดขึ้นขณะเรียนเพื่อสร้างเป็นแนวทาง รูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและการทำงานต่อไป

3.5 หลักของการเรียนรู้ด้วยโครงงาน

3.5.1 เป็นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดริเริ่มวางแผนและดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา

3.5.2 เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การเลือกหัวข้อที่น่าสนใจ การวางแผนการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การทดลองและสรุปผลการศึกษา

3.5.3 เน้นกระบวนการคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นด้วยตนเอง

3.5.4 การทำกิจกรรมโครงงาน มุ่งฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการศึกษาค้นคว้า หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3.5.5 ผลของการทำโครงงาน จะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้

3.6 แนวทางการเลือกสาระการเรียนรู้ด้วยโครงงาน มี 2 แนวทาง

3.6.1 โครงงานตามสาระการเรียนรู้ ผู้เรียนเลือกทำโครงงานตามสาระการเรียนรู้จากหน่วยเนื้อหาที่เรียน ในชั้นเรียนมาเป็นหัวข้อโครงงาน

3.6.2 โครงงานตามความสนใจ ผู้เรียนเลือกทำโครงงานจากสิ่งที่สนใจ ในชีวิตประจำวันทางสังคม หรือจากประสบการณ์ที่ยังต้องการคำตอบ ข้อสรุป ซึ่งอาจจะอยู่นอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ในบทเรียน

3.7 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 28) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้อง กับนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความ สนใจ ความถนัด ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะ สนับสนุน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงงานซึ่ง ถือว่าเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบหลากหลาย ที่ครูผู้สอนจะต้องให้ การดูแลช่วยเหลือเสนอแนะผู้เรียนอย่างมีระบบ ซึ่งแนวทางการช่วยเหลือหรือแนวทางในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดทำโครงงานมีดังนี้

1. เลือกเรื่องและประเด็นปัญหา

กิจกรรมของนักเรียน

1. สำรวจความสนใจของตนเองโดย

1.1 สังเกตและศึกษาข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวหรือชุมชน เพื่อศึกษาว่ามีเรื่องใดเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษา

1.2 คิดตามข่าว เหตุการณ์ต่างๆ และสำรวจตนเองว่าสนใจที่จะศึกษาเรื่องใดเป็นพิเศษ

1.3 คิดโยงเรื่องจากเรื่องที่ปกคิดว่าเรื่องใดที่ต้องการจะศึกษา

ต่อเนื่อง

1.4 ร่วมคิดความเชื่อมโยง

2. เมื่อศึกษาแล้วว่าจะศึกษาเรื่องใด พยายามค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาเพิ่มเติม

กิจกรรมสนับสนุนของครู กำหนดให้มีกิจกรรมสำรวจความสนใจของตนเองเพื่อจุดประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ชี้ชวน ชักชวนจัดกิจกรรมให้มีการศึกษาสภาพแวดล้อมรอบตัว หรือชุมชนเพื่อจุดประกายความสงสัยใคร่รู้ให้กับนักเรียน ไปสู่แรงจูงใจ ที่อยากจะไปศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเชิงรุก

2. ให้คำถามเชื่อมโยงจากข่าวเหตุการณ์หรือปัญหาจากชุมชน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากคิดตาม

3. ใช้คำถามเชื่อมโยงจากบทเรียนปกติ เช่น “มีเรื่องใดอีกที่นักเรียนต้องการรู้”

4. ใช้สื่ออื่นๆ เช่น ภาพนิ่ง ป้ายนิเทศ วีดิทัศน์ ฯลฯ และสื่อที่ใช้ควรทิ้งปัญหาให้นักเรียนคิดที่จะศึกษาต่อ

5. ช่วยเหลือให้นักเรียนเลือกเรื่องปัญหาประเด็นที่ตนเองสนใจที่จะรู้เพิ่มขึ้น ได้มากขึ้นเพื่อจัดทำเป็นโครงการ

6. ร่วมกับนักเรียนวางแผนกำหนดเรื่องซึ่งเป็นประเด็น ที่จะนำไปจัดทำเป็นโครงการจะเป็นงานกลุ่มหรืองานเดี่ยวก็ได้

2. การกำหนดจุดประสงค์ กิจกรรมของนักเรียน

1. คิดทบทวนไตร่ตรองหาเหตุผลประกอบการตัดสินใจ ว่าต้องการอะไรจากการทำโครงการในครั้งนี้

2. เขียนสิ่งที่ตนเองต้องการ

3. พุดคุยกับเพื่อนให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. ใช้คำถามให้นักเรียนคิดถึงความต้องการหรือประเด็นที่ต้องการศึกษา จากเรื่องที่เลือกได้แล้ว

2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของจุดประสงค์ของนักเรียน และให้ความคิดเห็นเสนอแนะให้คิดอย่างรอบคอบ

3. ให้กำลังใจ

ผลที่ได้รับ

จุดประสงค์ของโครงการ

3. การคาดคะเนคำตอบ (เฉพาะบางโครงการที่สามารถตั้งสมมุติฐานได้)

กิจกรรมของนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากขั้นที่ 1-2 โดยเฉพาะโครงการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นนักเรียนต้องปฏิบัติดังนี้

1. พูดคุยกับเพื่อนเพื่อกำหนดคำตอบล่วงหน้า ซึ่งอาจมีหลาย

คำตอบ

2. เลือกคำตอบที่คาดเดาว่าเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่ง

สอดคล้องกับเรื่องปัญหาประเด็นและจุดประสงค์

3. เขียนสิ่งที่คาดเดาไว้เพื่อรอการพิสูจน์

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. ให้คำถามกระตุ้นให้คาดเดาคำตอบล่วงหน้า “นักเรียนคิดว่า

น่าจะเป็นอย่างไร?” “นักเรียนคิดว่าน่าจะมีผลต่อ...อย่างไร?”

2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้และให้ความคิดเห็น

3. ถามย้ำเพื่อให้นักเรียนคิดอย่างรอบคอบ และมั่นใจในคำตอบที่

คาดคะเนผลที่ได้รับสมมุติฐาน

4. กำหนดวิธีการศึกษา

กิจกรรมของนักเรียน

1. คิดต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 2 และ 3 (ถ้ามี)ว่าจะศึกษาเรื่องนั้นได้

อย่างไร โดยถามตัวเองว่ามีวิธีการใดบ้างที่จะศึกษาเรื่องนั้นๆ ได้ เลือกวิธีการที่เหมาะสมและสามารถทำได้ในข้อจำกัดที่มีอยู่ กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการที่ศึกษาและระยะเวลา หรือศึกษาแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้อง กำหนดวิธีการที่จะศึกษาจากแหล่งความรู้ต่างๆ กำหนดระยะเวลากำหนดวิธีการนำเสนอผลงาน

2. นำเอาข้อมูลที่คิดตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1-4 มาเรียบเรียงจัดทำเค้า

โครงของโครงการ

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. กระตุ้นส่งเสริมให้คำปรึกษาในการคิดวิธีการศึกษาที่หลากหลาย

เลือกวิธีการศึกษาที่สามารถทำได้ เลือกแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม จัดทำเค้าโครงของโครงการ

2. เตรียมการประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกตลอดจนดูแลความปลอดภัย ในการศึกษาตามขั้นตอนของโครงการงาน

5. การลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมของนักเรียน

1. ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด
2. บันทึกข้อมูลทุกขั้นตอน
3. ปรึกษาหารือกับเพื่อนหรือครูเป็นระยะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. ร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติตามโครงการงาน

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. สังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมนักเรียน
2. ให้ความช่วยเหลือเมื่อต้องการ
3. ให้คำแนะนำในกรณีต้องการให้นักเรียนมีการศึกษาที่กว้างขวาง
ขึ้น เช่น อาจแนะนำแหล่งความรู้เพิ่มเติม
4. จัดเวทีให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นระยะ
5. ให้การเสริมแรง

ผลที่ได้รับ

กระบวนการศึกษาและผลที่ได้จากการศึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในเค้าโครงโครงการงาน

6. การรายงานผล

กิจกรรมของนักเรียน

1. ศึกษาวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย
2. เลือกวิธีที่เหมาะสม
3. เตรียมการนำเสนอผลที่ได้จากการทำโครงการงานในหัวข้อ

กระบวนการศึกษา และผลที่ได้รับจากการศึกษา

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. ให้คำปรึกษาในการเลือกวิธีการนำเสนอ
2. จัดบรรยากาศเวทีการนำเสนอ

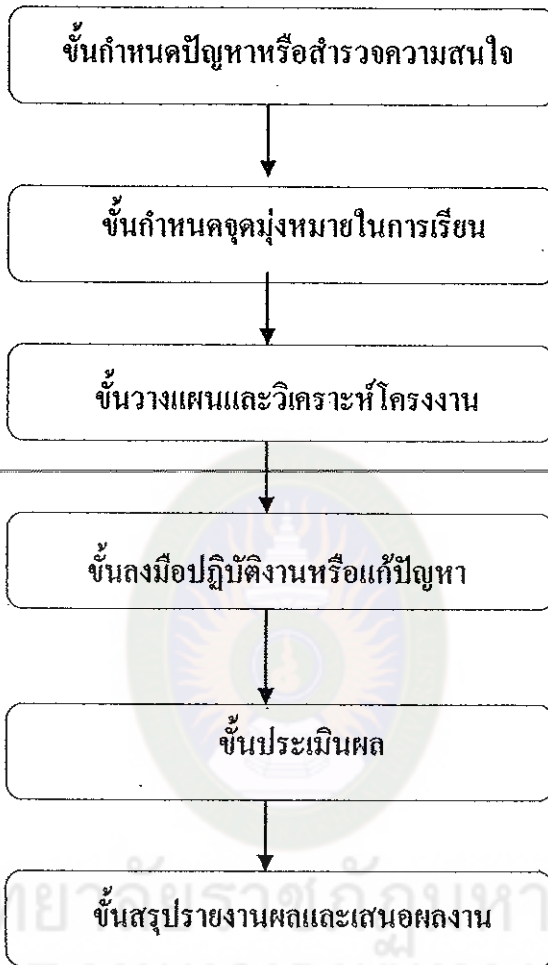
ผลที่ได้รับ

รูปแบบการนำเสนอผลงาน

วรवास หาญอาสา (2547: 23) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานไว้ว่า ก่อนที่ผู้เรียนจะจัดทำโครงงาน ครูควรให้ผู้เรียนวางแผนในการจัดทำโครงงานไว้ล่วงหน้าว่าจะดำเนินการอย่างไร การเขียนเค้าโครง โครงงานโดยทั่วไปประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

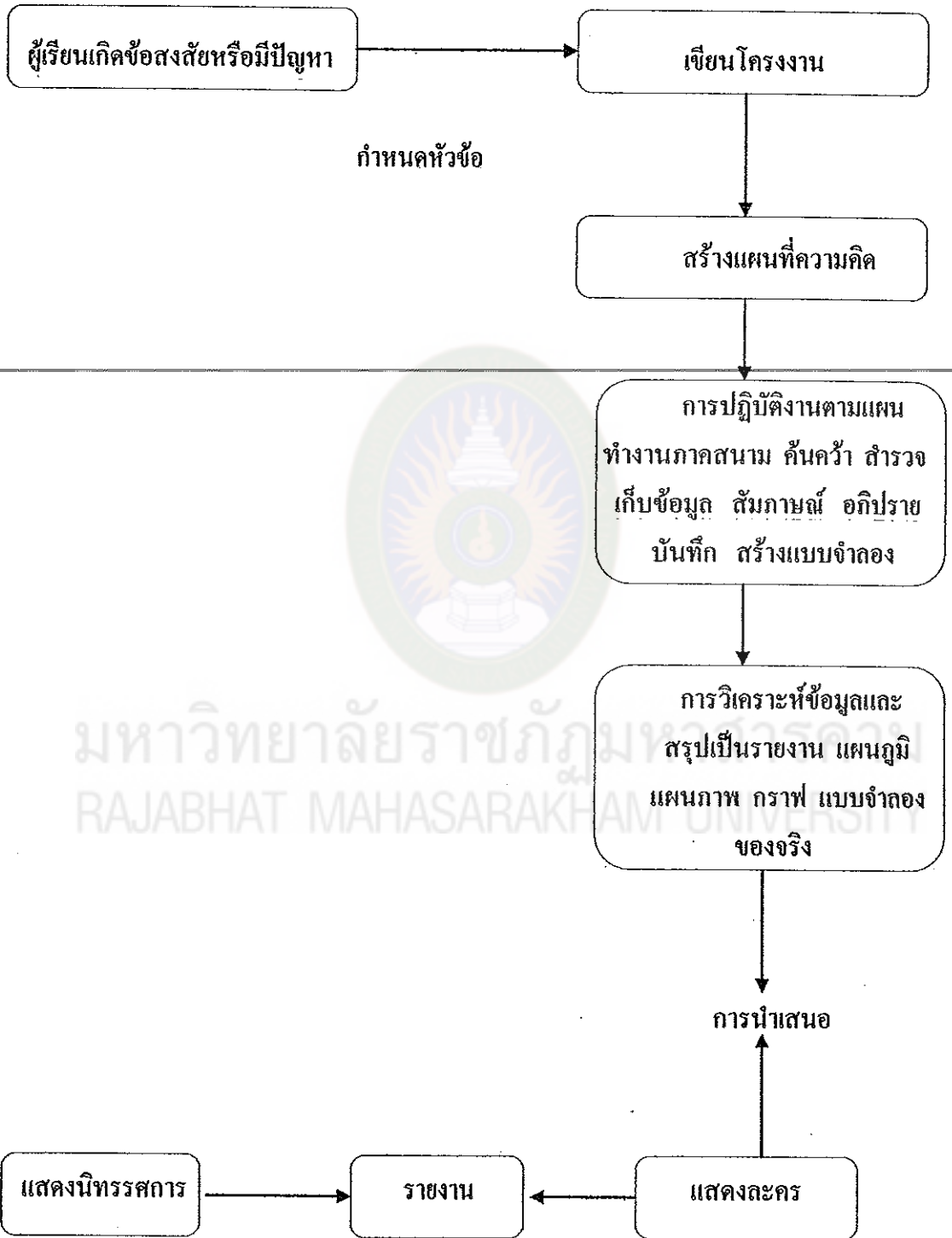
1. ชื่อโครงงาน
2. ผู้จัดทำโครงงาน
3. ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
4. ที่มาและความสำคัญของโครงงาน
5. วัตถุประสงค์ของการทำโครงงาน
6. สมมุติฐาน (ถ้ามี)
7. วิธีดำเนินงาน
8. แผนการกำหนดเวลาปฏิบัติงาน
9. ประโยชน์หรือผลที่คาดว่าจะได้รับ
10. เอกสารอ้างอิง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงานนั้นปรากฏดังนี้

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงาน (วรवास หาญอาสา. 2547 : 23)

ส่วนรูปแบบการเรียนรู้ ในรูปของโครงการมีขั้นตอนดังนี้

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการเรียนรู้ในรูปของโครงการ (วรवास หาดูยาษา, 2547 : 24)

4. โครงการงานกับการปฏิรูปการเรียนรู้

การเรียนรู้ด้วยโครงการงาน เป็นกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้ ภายใต้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับสภาพจริงในท้องถิ่น ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เลือกเรื่อง ประเด็น ปัญหา ที่ต้องการจะศึกษาด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนเลือก และหาวิธีการตลอดจนแหล่งของข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. ผู้เรียนได้บูรณาการทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ ถึงแวดล้อมรอบตัว ตาม

สภาพจริง

5. ผู้เรียนเป็นผู้สรุป สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
6. ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น
7. ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้จริง

ขั้นตอนของการทำโครงการงาน มีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544 : 30)

1. คิดและเลือกปัญหาที่จะศึกษา

นักเรียนจะต้องเป็นผู้กำหนดปัญหา แนวคิดและวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหาตามความสนใจอยากรู้ของตนเอง ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่อง เวลา ความรู้ ความสามารถและแหล่งข้อมูลที่มีอยู่

2. วางแผนการทำโครงการงาน

นักเรียนจะต้องวางแผนการทำงานในทุกขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อป้องกันความผิดพลาดและสับสน ขั้นตอนดังกล่าว ประกอบด้วย

- 2.1 การกำหนดปัญหาและขอบเขตของการศึกษา

2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ แนวคิด วิธีการที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา สมมติฐาน และนิยามเชิงปฏิบัติ

- 2.3 การวางแผนรวบรวมข้อมูล และการค้นคว้าเพิ่มเติม

2.4 กำหนดวิธีดำเนินงาน ได้แก่ แนวทางการศึกษาค้นคว้า วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ การออกแบบการทดลอง การควบคุมตัวแปร การสำรวจและรวบรวมข้อมูล การประดิษฐ์คิดค้น การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดระยะเวลาในการทำงานแต่ละขั้นตอน

3. ลงมือทำโครงการงาน

นักเรียนจะต้องปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในข้อ 2 และถ้ามีปัญหา ให้ขอ คำแนะนำปรึกษา ครูหรืออาจารย์ที่ปรึกษา

4. การเขียนรายงาน

นักเรียนจะต้องเสนอผลงานการศึกษาค้นคว้า เป็นเอกสารอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ และทราบถึงปัญหา วิธีการ และผลสรุปที่ได้จากการศึกษา พร้อมอธิบายผลและให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไป

บทบาทของครูในการสอนแบบโครงงาน มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำโครงงาน
2. แนะนำให้นักเรียนรู้หลักการและวิธีการในการทำโครงงาน
3. จัดกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนได้เห็นปัญหา
4. แนะนำแนวทางแก่นักเรียนในการเลือกปัญหาที่จะศึกษา
5. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการวางแผนดำเนินงาน โครงงาน
6. อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำโครงงาน
7. ติดตามการทำโครงงานของนักเรียนทุกระยะ และให้คำแนะนำ

ช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

8. ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการเขียนรายงาน โครงงาน
9. ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงผลงานของตนในโอกาสและรูปแบบต่างๆ

ตามความเหมาะสม

10. ประเมินผลการทำโครงงานของนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำโครงงานของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

บทบาทและชิ้นงานในการเรียนรู้ด้วยโครงการ (วิชชุกร มาลาวิทยา. 2543 : 34)
 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บทบาทและชิ้นงานในการเรียนรู้ด้วยโครงการ

บทบาทครู	บทบาทนักเรียน	ชิ้นงาน
<p><u>บทบาทความรู้ สิ่งที่นักเรียนสนใจ</u></p> <p>กระตุ้นนักเรียน</p> <p>- อยากรู้</p>	<p>- แลกเปลี่ยนประสบการณ์</p> <p>- ตั้งคำถามในสิ่งที่อยากรู้</p>	<p>- บันทึกความรู้</p> <p>ประสบการณ์เดิมของ</p>
<p>- ตั้งคำถาม</p> <p>- ค้นหาคำตอบ</p> <p>- ให้แสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย</p> <p>- นำเสนอสาระของเด็ก</p> <p>นักเรียน ต่อผู้ปกครอง ชุมชน</p> <p><u>ให้นักเรียนค้นหาประสบการณ์ใหม่</u></p> <p>- กระตุ้นให้นักเรียนวางแผน</p> <p>บทบาทแบบ หาคำตอบ</p> <p>- กระตุ้นให้เกิดทางเลือกในการหาคำตอบที่หลากหลาย</p> <p>- ให้กำลังใจ</p> <p>- ชี้นำช่วยเหลือ ให้</p> <p>คำปรึกษา อำนวยความสะดวก</p> <p><u>รวบรวมสิ่งค้นพบและสะท้อนความคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้</u></p> <p>= กระตุ้นให้เกิดการรวบรวม</p>	<p>- นำเสนอความรู้ที่หลากหลาย</p> <p>- แสวงหาเพิ่มเติม</p> <p>ประสบการณ์เดิม</p> <p>- สนทนาวางแผนค้นหาคำตอบ</p> <p>- นำเสนอแผนผังความคิด</p> <p>- ทบทวนปรับปรุงวิธีการค้นหาคำตอบ</p> <p>- ลงมือหาคำตอบ</p> <p>- นำเสนอข้อมูลที่ค้นพบ</p> <p>- เพิ่มเติมความรู้</p> <p>- จัดแสดงชิ้นงาน ความรู้ที่ค้นพบ</p> <p>= สนทนา อภิปราย สรุปความรู้</p>	<p>เด็ก</p> <p>- บันทึกคำถามที่เด็ก</p> <p>อยากรู้</p> <p>- แขนงผังความคิดการเชื่อมโยงประสบการณ์การเดิม</p> <p>- ภาพวาด ภาพถ่ายงานปั้น กิจกรรมต่างๆ</p> <p>- จดหมายข่าว</p> <p>- บันทึกความรู้</p> <p>- แขนงผังความคิด</p> <p>- ภาพวาด/ภาพถ่ายกิจกรรม</p> <p>- การจัดแสดงผลงาน</p> <p>= บันทึกความรู้หรือผลการ</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

บทบาทครู	บทบาทนักเรียน	ชิ้นงาน
สรุปรูป ทบทวน ประเมิน โครงการงาน - กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้โครงการซึ่งกันและกัน - ชี้แนะ ช่วยเหลือ ให้ คำปรึกษา อำนวยความสะดวก - จัดเวทีให้เด็กแสดงผลงาน - กระตุ้นให้เด็กเรียนรู้ต่อเนื่อง	หรือหาคำตอบที่พบ - ประเมิน ทบทวน โครงการงาน - ศึกษาโครงการซึ่งกันและ กัน - ทบทวน ปรับเปลี่ยน เติม เต็มโครงการให้สมบูรณ์ - สรุปรูปร่างหรือคำตอบที่	เรียนรู้ - ผลงาน/ชิ้นงานที่ได้รับ การปรับปรุง คัดเลือก - ภาพวาด ภาพถ่าย แผนผังความคิดขณะทำ กิจกรรม - หลักฐานร่องรอยของ
	พบ	นิทรรศการ

การนำเสนอโครงการ

เมื่อผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้าได้ข้อสรุปจากการทำโครงการแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายคือ การนำเสนอผลจากการทำโครงการ ซึ่งมีการนำเสนอหลายวิธีด้วยกัน เช่น รายงานปากเปล่าหรือรายงานฉบับย่อ จัดนิทรรศการและรายงานฉบับสมบูรณ์ การรายงานปากเปล่าหรือรายงานฉบับย่อ ผู้เรียนสามารถนำเสนอโครงการ โดยรายงานปากเปล่า หรือรายงานฉบับย่อซึ่งไม่มีรูปแบบตายตัว เป็นการนำเสนอสาระสำคัญที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยโครงการว่าด้วยจุดประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการและผลที่เกิดขึ้น

การจัดนิทรรศการ การนำเสนอผลงาน

การให้ผู้เรียนที่ทำโครงการ ได้นำเสนอผลงาน เป็นการเผยแพร่ผลงาน ให้มีความกล้าในการแสดงออก เชื่อมมั่นในผลงาน ตอบข้อซักถามของผู้สนใจได้ การนำเสนอผลงานมีหลายลักษณะ คือ

1. บรรยายประกอบแผ่นใส สไลด์
2. บรรยายประกอบแผนโครงการ
3. จัดนิทรรศการ

ตัวอย่าง รูปแบบผลงานที่น่าเสนอ

← 60 ซม.	120 ซม.	60 ซม. →	
ชื่อเรื่อง	แนวคิดที่นำมา	วิธีดำเนินการ	สรุป
ชื่อผู้จัดทำโครงการ	ความสำคัญ	ผลการดำเนินการ	ประโยชน์
สังกัด	สมมติฐาน		ข้อเสนอแนะ 60 ซม.
อาจารย์ที่ปรึกษา	วัตถุประสงค์		
	วัตถุประสงค์		

การทำรายงานโครงการฉบับสมบูรณ์

การเขียนรายงานโครงการเป็นการนำเสนอผลงานที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้ามาโดยตลอดจนเสร็จสมบูรณ์ หัวข้อในการเขียนรายงานโครงการมีดังนี้

1. ปกหน้า ประกอบด้วย

1.1 ชื่อโครงการ

.....

1.2 ผู้จัดทำ

.....

1.3 อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

1.4 สถานที่ศึกษา...(ชื่อโรงเรียนที่อยู่โดยละเอียด ที่ติดต่อทางไปรษณีย์ พร้อม

ทั้งหมายเลขโทรศัพท์ และหมายเลขโทรสาร ถ้ามี)

1.5 วัน เดือน ปี ที่จัดทำ

.....

2. สารบัญ

2.1 สารบัญเรื่อง

2.2 สารบัญภาพ

2.3 สารบัญตาราง

2.4 สารบัญกราฟ

3. บทคัดย่อ

เขียนเกี่ยวกับโครงการโดยย่อ เช่น วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการและสรุปผลของการศึกษา

4. กิตติกรรมประกาศ

อาจเขียนคำขอบทคุณผู้ที่ได้ช่วยเหลือไว้ในรายงานด้วย นิยมเขียนไว้หลังบทคัดย่อหรือหัวข้อสุดท้ายหลังข้อเสนอแนะ อย่างไรก็ตาม ลำดับก่อนหลังของหัวข้อต่างๆที่เสนอไว้นี้ไม่ใช่เป็นเรื่องตายตัว บางคนอาจนิยมสลับหัวข้อ หรือยุบรวมบางหัวข้อเข้าด้วยกัน หรืออาจแจกแจงหัวข้อละเอียดขึ้นก็ย่อมกระทำได้

5. เนื้อเรื่องโครงการ ประกอบด้วย

5.1 บทที่ 1 บทนำ

5.1.1 ที่มาและความสำคัญของโครงการ (กล่าวถึงความเป็นมา เหตุของใจหรือปัญหาที่ศึกษา)

5.1.2 ปัญหาที่ศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า(ระบุจุดประสงค์ของการศึกษา หรือปัญหาที่ต้องการศึกษาให้ได้คำตอบ)

5.1.3 สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า (ข้อความแสดงการคาดคะเนคำตอบล่วงหน้าก่อนทำการศึกษา โดยมีพื้นฐานจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และจากข้อมูลอื่นๆ)

5.1.4 ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

- 1) ตัวแปรต้น
- 2) ตัวแปรตาม
- 3) ตัวแปรควบคุม

5.1.5 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า (ระบุให้ชัดเจนว่างานนี้ทำกว้างแค่ไหน)

5.1.6 นิยามคำศัพท์ (ให้เขียนคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจตรงกัน เช่น ความเข้มข้นของสารเป็นเท่าไร สลบ แปลว่า อะไร มีอาการอย่างไร)

5.2 บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (กล่าวถึงข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากเอกสาร ตำรา วารสาร หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆเพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ หลักการที่ต้องนำมาใช้ และเป็นแนวทางของการตั้งสมมติฐาน)

5.3 บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

5.3.1 วัสดุอุปกรณ์ (ระบุว่าใช้วัสดุอุปกรณ์ใดบ้าง ในจำนวนและปริมาณเท่าใด เป็นต้น)

5.3.2 วิธีดำเนินการ (อธิบายวิธีการในการศึกษาค้นคว้าทุกขั้นตอนโดยละเอียด เช่น การออกแบบการทดลอง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล)

5.4 บทที่ 4 ผลการศึกษา

ผลการศึกษา (ระบุผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมที่ได้จากการดำเนินการศึกษา)

5.5 บทที่ 5 สรุปผลการอภิปรายในการศึกษา

(เป็นการตอบปัญหาในการศึกษา โดยสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาปัญหาว่าได้คำตอบอะไร แสดงความคิดเห็นต่อผลการศึกษาที่ได้ว่าหมายความว่าอย่างไรผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของปัญหาที่ศึกษา)

6. ข้อเสนอแนะ

(กล่าวถึงข้อคิดเห็นจากการทำโครงการ เช่น จะนำผลของการศึกษาไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง และข้อคิดเห็นสำหรับการศึกษาค้นคว้าเรื่องในทำนองนี้ต่อไปในอนาคต)

7. เอกสารอ้างอิง (ระบุชื่อหนังสือ เอกสาร ตำราต่างๆ ที่ใช้ศึกษาค้นคว้าในการทำงาน ควรเขียนให้ถูกต้องตามเอกสารอ้างอิงด้วย)

การประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นในการทำงานซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาหรือคณาจารย์ควรบันทึกการให้คำปรึกษาเป็นระยะๆจนเสร็จสิ้นโครงการ จึงประเมินโดยใช้หลักเกณฑ์การประเมินโครงการ สิ่งที่จะประเมินจากโครงการของนักเรียน ครูผู้สอนควรประเมินงานทั้งหมดเริ่มตั้งแต่ การเลือกเรื่อง เนื้อหาสาระ กระบวนการการทำงาน กระบวนการเรียนรู้ การแสดงออกถึงสิ่งที่เป็นความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงผลงานหรือชิ้นงานที่ได้จากการทำโครงการนั้นๆ (ลัดดา ภูเกียรติ. 2544 : 379-380)

ตัวอย่างแบบประเมินโครงการ (วิชชกร มาลาวิทยา. 2543 : 39)

ชื่อโครงการ.....

ผู้ทำโครงการ.....

อาจารย์ที่ปรึกษา.....

โรงเรียน.....

รายละเอียดของการพิจารณา	ระดับการพิจารณา				
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ 1.1 ตั้งชื่อได้เหมาะสมน่าสนใจ 1.2 เขียนจุดหมายของเรื่องที่ทำและ กำหนดคุณสมบัติฐานได้รัดกุมถูกต้อง 1.3 วางแผนหรือออกแบบการทดลอง และทำการทดลองในเรื่องที่ศึกษาได้ อย่างถูกต้องรัดกุม 1.4 กำหนดตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมได้ 1.5 เสนอรูปแบบกราฟ ตาราง หรือ เก็บข้อมูลได้รัดกุมและเข้าใจง่าย 1.6 เสนอผลการทดลองได้เหมาะสม สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้					
2. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3. การเขียนรายงาน 3.1 ให้ข้อเสนอแนะได้เหมาะสม 3.2 เอกสารอ้างอิงถูกต้องและเข้าใจ ง่าย 3.3 บอร์ดที่จัดแสดงมีความถูกต้อง					

รายละเอียดของการพิจารณา	ระดับการพิจารณา				
	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
สมบูรณ์และเข้าใจง่าย					
3.4 สรุปรายงานผลตามลำดับหัวข้อที่ สำคัญและจำเป็นได้อย่างถูกต้อง					
3.5 เอกสารอ้างอิงถูกต้องและเข้าใจ ง่าย					
3.6 บอร์ดที่จัดแสดงมีความถูกต้อง สมบูรณ์และเข้าใจง่าย					
3.7 ภาษาที่ใช้รัดกุมถูกต้องและเข้าใจ ง่าย					
3.8 สรุปรายงานผลตามลำดับหัวข้อที่ สำคัญและจำเป็นได้อย่างถูกต้อง					
4. การอภิปรายโครงการงาน					
4.1 อภิปรายโครงการงานได้อย่างถูกต้อง มั่นใจ					
4.2 ตอบข้อซักถามได้ถูกต้อง					
5. เห็นคุณค่าของการใช้วิธีการทาง วิทยาศาสตร์ เจตคติทางวิทยาศาสตร์					
5.1 เห็นคุณค่าของการใช้วิธีการทาง วิทยาศาสตร์					
5.2 มีทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์					
5.3 มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์					

ตัวอย่างแบบประเมินตนเอง/ประเมินเพื่อนร่วมงาน (ลัดดา ภู่เกียรติ. 2544 : 282-283)

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมิน (ระดับคุณภาพ)				รวม
		สูงมาก (4)	สูง (3)	ปานกลาง (2)	ต่ำ (1)	
1	การเลือกเรื่องในการทำโครงการ					
2	การกำหนดจุดประสงค์ของการทำ โครงการ					
3	การกำหนดขั้นตอนปฏิบัติงาน การ วางแผน					
4	การเตรียมงาน					
5	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
6	มีความมานะ พยายาม อดทน					
7	มีความรับผิดชอบตรงต่อเวลา					
8	มีความสามารถในการสื่อสาร					
9	มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
10	มีความเชื่อมั่นในตนเอง					
11	มีความรอบรู้หลายด้านและทันสมัย					
12	มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อเวลา					
13	มีความประหยัดในการเลือกใช้อุปกรณ์					
14	มีเหตุผล ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					
15	มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนร่วมงาน					
16	มีความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี					
17	มีพัฒนาการทางอารมณ์ที่ดี					
18	มีการทำงานและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้					
19	มีการสำรวจปรับปรุงแก้ไขงานให้ดียิ่งขึ้น					
20	มีการบันทึกผลงานอย่างเป็นระบบ					
21	มีการนำเสนอผลงานได้อย่างเหมาะสม					
22	มีความสามารถในการสื่อสาร พูดต่อ					

ลำดับ ที่	รายการประเมิน	ผลการประเมิน (ระดับคุณภาพ)				รวม
		สูงมาก (4)	สูง (3)	ปานกลาง (2)	ต่ำ (1)	
	สาธารณชน					
23	มีความพึงพอใจในงานที่ทำ					
24	มีความกล้าที่จะตัดสินใจ					
25	เก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้					
26	การรักษาความสะอาด					
27	ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด					
28	ผลงานประณีตสวยงามเรียบร้อย					
29	อื่นๆ					
	รวมคะแนน					
	ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพ					

คะแนนเฉลี่ย

3.51 – 4.00

2.51 – 3.50

1.51 – 2.50

0.00 – 1.50

ระดับคุณภาพ

สูงมาก

สูง

ปานกลาง

ต่ำ

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

แผนการจัดกิจกรรมโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 5-17) ได้ให้แนวทางการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมโครงการไว้ดังนี้

1. ระยะเริ่มต้นโครงการ
2. ระยะการทำโครงการ
3. ระยะเสนอผลการศึกษา
4. ระยะการพัฒนาโครงการ

ระยะเริ่มต้นโครงการ

การเลือกเรื่องที่จะทำโครงการ

1. เรื่องที่เด็กสนใจจากตัวนักเรียนเอง
2. เรื่องที่นักเรียนสนใจศึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่ประสบในชีวิตประจำวัน
3. เรื่องที่เด็กสนใจจากเหตุการณ์ปัจจุบัน ชุมชน บทเรียน
4. เรื่องที่เด็กสนใจจากการกระตุ้นของครู

การเลือกเรื่องหรือปัญหาที่ศึกษา

การเรียนรู้ด้วยโครงการเริ่มจากนักเรียนมีความสนใจอยาก

ศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยเรื่องที่ศึกษาอาจเป็นประเด็นทั่วไปหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงซึ่งจะตรงกับสาขาวิชาใดก็ได้ ถึงสำคัญ คือ เรื่องหรือปัญหาที่ได้มาต้องมาจากนักเรียนเกิดความสงสัยหรือต้องการหาคำตอบ หรือต้องการปฏิบัติงานนั้นด้วยตนเอง ไม่ใช่ครูเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้โครงการที่นักเรียนจะศึกษานั้น นักเรียนต้องมีความรู้พื้นฐานมาแล้ว เพราะโครงการเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ เว้นแต่กรณีเด็กเล็กที่สนใจอยากศึกษา ครูก็สามารถจัดกิจกรรมโครงการให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้เชื่อมต่อประสบการณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้และทักษะพื้นฐานในการเรียน

ระยะการทำโครงการ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การระบุประโยชน์
3. การหาแนวโน้ม การคาดเดาคำตอบ (สมมติฐาน)
4. การกำหนดวิธีการศึกษาที่หลากหลาย
5. การเลือกแนวทางการศึกษา
6. การลงมือศึกษา

7. การเก็บรวบรวมผลที่ได้จากการศึกษา

การกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์

การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนจะช่วยให้การเรียนรู้ด้วยกิจกรรม
โครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการตอบคำถามที่ว่า ทำไปทำไม ทำไปเพื่ออะไร
ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนกำหนดแนวทางในการดำเนินงานได้ง่ายไม่สับสน

การระบุประโยชน์

การระบุประโยชน์เป็นการคาดหวังในเบื้องต้นว่าผลกระทบเกิดจาก
การเรียนรู้ด้วยโครงการจะมีคุณประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง จะทำให้นักเรียนตระหนักไว้แต่
เบื้องต้นว่าทำแล้วจะได้อะไร มีคุณประโยชน์อย่างไร

การหาแนวโน้ม การคาดเดาคำตอบ (สมมติฐาน)

การหาแนวโน้ม การคาดเดาคำตอบ เป็นการเข้าไปหาสภาพจริงที่
เป็นอยู่ โดยรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันมาสัมพันธ์เชื่อมโยงหาแนวโน้ม ทำนาย
หรือคาดเดาผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นการตอบสนองความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของ
นักเรียนและเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเรื่องต่างๆ การทำโครงการในลักษณะของการ
แก้ปัญหาหรือเชิงทดลองนั้น การคาดเดาคำตอบมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเงื่อนไขที่จะ
กำหนดวิธีการศึกษาของนักเรียนและช่วยฝึกให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล แต่มีไว้ว่าทุก
โครงการจะมีการคาดเดาคำตอบล่วงหน้าเสมอไป ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการว่าเป็น
โครงการลักษณะใด

การกำหนดวิธีการศึกษาที่หลากหลาย

นักเรียนสามารถกำหนดวิธีการศึกษาที่หลากหลาย เป็นการหา
หนทางไปสู่คำตอบซึ่งจะเป็นชุดของวิธีการต่างๆหลายอย่างผสมกันได้หลายชุด ได้แก่ การ
สังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม ฟังบรรยาย ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำรา ปฏิบัติการทดลอง
ปฏิบัติงาน ไปทัศนศึกษา ดูของจริง ดูวีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้
เรียนรู้ว่าการเรียนรู้นั้น สามารถเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายวิธีการ ตามความถนัดและสภาพที่
เอื้ออำนวยและสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ตลอดจนเรียนรู้ว่าวิธีการให้ได้มาซึ่งคำตอบมิใช่
มีวิธีเดียวเสมอไป

การเลือกวิธีที่จะศึกษา

ถึงแม้ว่านักเรียนจะกำหนดวิธีการศึกษาได้อย่างหลากหลายก็ตาม
นักเรียนจำเป็นต้องรู้จักการเลือกวิธีการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภายใต้

ข้อจำกัดที่เป็นอยู่ และวิธีที่ตนเองจะสามารถเรียนรู้ได้ บทบาทสำคัญของนักเรียนในขั้นตอนนี้คือ การตัดสินใจที่จะเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่และเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน สำหรับบทบาทสำคัญของครู คือ การหาทางสนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามวิธีการที่เขาเลือกให้ได้มากที่สุด และได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ใกล้ตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งตัวบุคคล สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

การลงมือศึกษา

ขั้นตอนนี้มีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งสำหรับนักเรียน เพราะเป็นขั้นตอนของการลงมือทำ ขั้นตอนต่างๆที่ผ่านมาเป็นเพียงขั้นตอนของการวางแผนการเรียนรู้เท่านั้น นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้จริงก็ต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติ ศึกษา รวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ หาแนวโน้ม เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสารสนเทศต่างๆ โดยปฏิบัติตามกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวมถึงการปรับปรุงพลิกผันได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งครูต้องติดตามสนับสนุนช่วยเหลือให้การเรียนรู้ของนักเรียนดำเนินไปสู่จุดหมาย

ระยะเสนอผลการศึกษา

1. สรุปผล
2. นำเสนอผลการศึกษา
3. เผยแพร่
4. สรุปผล

เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่จะสรุปหรือสร้างความรู้ด้วยตัวเอง นักเรียนต้องมีโอกาสนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาทำความเข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สัมพันธ์เชื่อมโยงหาแนวโน้ม และลงสรุปผลการดำเนินโครงการเป็นความรู้หรือข้อค้นพบที่ได้รับ ซึ่งรวมทั้งวิธีการได้มา และผลที่ได้ค้นพบ

นำเสนอผลการศึกษา

เมื่อนักเรียนได้ข้อค้นพบจากการทำโครงการแล้ว นักเรียนผู้จัดทำควรมีโอกาสเสนอผลการดำเนินงานของเขา ทั้งในส่วนที่เป็นกระบวนการและส่วนที่เป็นผลผลิต ครูควรขอยกโอกาสนี้สร้างเวทีที่ฝึกทักษะการนำเสนอให้กับนักเรียน และจุดสำคัญของการนำเสนอผลงานก็คือ ในการนำเสนอจำเป็นต้องมีการสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ต่อการทำโครงการนั้นๆเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเสริมต่อหรือจุดประกายความคิดที่ได้ออกจากการนำเสนอให้กับผู้นำเสนอและผู้รับฟังอื่นๆ สำหรับการนำเสนอผลงาน

สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การรายงานด้วยเอกสาร หนังสือเล่มเล็ก การเล่าสู่กันฟัง การประชุม การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร ฯลฯ โดยนักเรียนเป็นผู้คิดค้นวิธีการ และควรให้ผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชนเข้ามาส่วนร่วมในการนำเสนอทั้งในการร่วมรับฟัง และร่วมสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ดังกล่าวข้างต้น การนำเสนอทำได้ทั้งระดับชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน อำเภอ จังหวัดหรือระดับภูมิภาค และระดับชาติก็ได้ ขึ้นอยู่กับศักยภาพและความเหมาะสม

การเผยแพร่

นอกจากการนำเสนอผลงานดังกล่าวข้างต้นแล้ว ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิธีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยใช้วารสารวิชาการ องค์กรชุมชน สื่อมวลชน ซึ่งนักเรียนจะได้มีโอกาสเขียนนำเสนอและแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆด้วยตัวของนักเรียนเอง

ระยะการพัฒนาโครงการ

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการคงไม่ยุติลงหลังจากนำเสนอเท่านั้น หากแต่การเรียนรู้ที่มีความหมายนี้จะถูกเชื่อมต่อการสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เป็นถูกไขไปเกี่ยวความรู้ใหม่ เกิดข้อสงสัย ความต้องการศึกษาในเชิงลึก เป็นสิ่งท้าทายใหม่ที่ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ดำเนินการค้นคว้าความรู้ไปอย่างต่อเนื่องลึกซึ้ง โดยกำหนดเป็นเรื่องหรือปัญหาใหม่ ที่อาจเป็นเรื่องที่ต่อเนื่องจากเรื่องเดิม เพื่อการหาคำตอบที่ยังสงสัยอยู่หรือเป็นเรื่องใหม่ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน แต่เป็นอีกมิติเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กว้างขวาง ลุ่มลึกยิ่งขึ้น

แนวทางการช่วยเหลือสนับสนุนให้นักเรียนจัดทำโครงการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการประเมินผู้เรียนไว้ในมาตรา 26 ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา” ดังนั้น ในการวัดให้ครอบคลุมในกระบวนการทุกๆด้าน ควรให้มีการประเมินตามสภาพจริง ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจริงๆ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่สนองตอบพระราชบัญญัติดังกล่าว และนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจ ความถนัด ได้ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือเสนอแนะ สนับสนุน ให้

ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบหลากหลาย ซึ่งครูผู้สอนจะต้องให้การดูแลช่วยเหลือเสนอแนะ ผู้เรียนอย่างมีระบบ ซึ่งแนวทางการช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดทำโครงการ มีดังนี้

1. การเลือกเรื่อง ปัญหา ประเด็น

กิจกรรมของนักเรียน

1. สำรวจความสนใจของตนเอง โดย

1.1 ตั้งเขตและศึกษาข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวหรือชุมชนเพื่อศึกษาว่าเรื่องใดเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษา

1.2 ติดตามข่าว เหตุการณ์สำคัญๆและสำรวจตนเองว่าสนใจที่จะ

ศึกษาเรื่องใดเป็นพิเศษ

1.3 คิดเรื่องโยงจากเรื่องที่ปกติ ว่ามีเรื่องใดที่ต้องการจะศึกษาต่อเนื่อง

1.4 ร่วมคิดความเชื่อมโยงเรื่องจาก Wed

2. เมื่อตัดสินใจแล้วว่าจะศึกษาเรื่องใด พยายามค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาเพิ่มเติม

กิจกรรมสนับสนุนของครู

2.1 กำหนดให้มีกิจกรรมสำรวจความสนใจของตนเองเพื่อ

2.2 ชี้ชวน ชักชวน จัดกิจกรรมให้มีการศึกษาสภาพแวดล้อมรอบตัวหรือชุมชน เพื่อจุดประกายความสงสัยใคร่รู้ให้กับนักเรียน ไปสู่แรงจูงใจที่อยากศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเชิงรุก

2.3 ใช้คำถามเชื่อมโยงจากข่าว เหตุการณ์ หรือปัญหาจากชุมชน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากติดตาม

2.4 ใช้คำถามเชื่อมโยงจากบทเรียนปกติ เช่น “มีเรื่องอะไรอีก ที่นักเรียนต้องการรู้”

2.5 ใช้สื่ออื่นๆ เช่น ภาพนิ่ง ป้ายนิเทศ วิดิทัศน์ ฯลฯ และสื่อที่ใช้ควรทิ้งปัญหาให้นักเรียนคิดที่จะศึกษาต่อ

2.6 ช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถเลือกเรื่อง ปัญหา ประเด็น ที่ตนเองสนใจที่จะรู้เพิ่มขึ้น ได้มากขึ้นเพื่อจัดทำเป็นโครงการ

2.7 ร่วมกับนักเรียนวางแผนกำหนดเรื่องตามรูปแบบของ Wed

ผลที่ได้รับ

นักเรียนได้เรื่อง ปัญหา ประเด็น ที่จะจัดทำเป็นโครงการซึ่งจะเป็นงานเดี่ยวหรือกลุ่มก็ได้

2. การกำหนดจุดประสงค์

กิจกรรมของนักเรียน

1. คิดทบทวน ใคร่ครวญ หาเหตุผลประกอบการตัดสินใจว่า ต้องการอะไรจากการทำโครงการครั้งนี้

2. เขียนสิ่งที่ตนเองต้องการ

3. พุดคุยกับเพื่อนเพื่อให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. ใช้คำถามให้นักเรียนคิดถึงความต้องการหรือประเด็นที่ต้องการศึกษา จากเรื่องที่เลือกได้แล้ว

2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ของจุดประสงค์ของนักเรียนและให้ความคิดเห็นเสนอแนะให้คิดอย่างรอบคอบ

3. ให้กำลังใจ

3. การคาดคะเนคำตอบ (เฉพาะบางโครงการที่สามารถตั้งสมมติฐานได้)

กิจกรรมของนักเรียน

เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากขั้นที่ 1-2 โดยเฉพาะโครงการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ดังนี้

1. พุดคุยกับเพื่อนเพื่อกำหนดคำตอบล่วงหน้าซึ่งอาจมีหลายคำตอบ

2. เลือกคำตอบที่คาดเดาว่าเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับเรื่อง ปัญหา ประเด็น และจุดประสงค์

3. เขียนสิ่งที่คาดเดาไว้เพื่อรอการพิสูจน์

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. ใช้คำถามกระตุ้นให้คาดเดาคำตอบล่วงหน้า “นักเรียนคิดว่าน่าจะเป็นอย่างไร?” “นักเรียนคิดว่าน่าจะมีผลต่อ...อย่างไร?”

2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้และให้ความคิดเห็น

3. ถามย้ำเพื่อให้ นักเรียนคิดอย่างรอบคอบและมั่นใจในคำตอบที่คาดคะเน

ผลที่ได้รับ

สมมติฐาน

4. การกำหนดวิธีการศึกษา

กิจกรรมของนักเรียน

1. คิดต่อเนื่องจากขั้นที่ 2 และ 3 (ถ้ามี)ว่าจะศึกษาเรื่องนั้นได้อย่างไร โดย
 - 1.1 ถามตัวเองว่ามีวิธีใดบ้างที่จะศึกษาเรื่องนั้นๆได้
 - 1.2 เลือกวิธีการที่เหมาะสมและสามารถทำได้ในข้อจำกัดที่มีอยู่
 - 1.3 กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการศึกษา และระยะเวลาหรือ
 - 1.4 ศึกษาแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 1.5 กำหนดวิธีการที่จะศึกษาจากแหล่งความรู้ต่างๆ
 - 1.6 กำหนดระยะเวลา
 - 1.7 กำหนดวิธีการนำเสนอผลงาน

2. นำเอาข้อมูลที่คิดตั้งแต่ขั้นที่ 1-4 มาเรียบเรียงจัดทำเค้าโครงของโครงการ

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. กระตุ้น ส่งเสริม ให้คำปรึกษาในการ

- 1.1 คิดวิธีการศึกษาที่หลากหลาย
- 1.2 เลือกวิธีการศึกษาที่สามารถทำได้
- 1.3 เลือกแหล่งข้อมูลที่เหมาะสม
- 1.4 จัดทำเค้าโครงของโครงการ

2. เตรียมการประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวก ตลอดจนดูแลความ

ปลอดภัยในการศึกษาดำเนินตอนของโครงการ

ผลที่ได้รับ

เค้าโครงโครงการ

5. การลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมของนักเรียน

1. ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด
2. บันทึกข้อมูลทุกขั้นตอน
3. ปรึกษาหารือกับเพื่อนหรือครูเป็นระยะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. ร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติตามโครงการ

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. สังเกตและจดบันทึกกิจกรรมของนักเรียน
2. ให้ความช่วยเหลือเมื่อต้องการ
3. ให้คำแนะนำในกรณีที่ต้องการให้นักเรียนมีการศึกษาที่กว้างขวางขึ้น
เช่น อาจแนะนำแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม
4. จัดเวทีให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นระยะ
5. ให้การเสริมแรง

ผลที่ได้รับ

กระบวนการศึกษาและผลที่ได้จากการศึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ใน
เค้าโครง โครงการงาน

6. การรายงานผล

กิจกรรมของนักเรียน

1. ศึกษาวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย
2. เลือกวิธีที่เหมาะสม
3. เตรียมการนำเสนอผลที่ได้จากการทำโครงการในหัวข้อ
 - 3.1 กระบวนการศึกษา
 - 3.2 ผลที่ได้จากการศึกษา

กิจกรรมสนับสนุนของครู

1. ให้คำปรึกษาในการเลือกวิธีการนำเสนอ
2. จัดบรรยากาศเวทีการนำเสนอ

ผลที่ได้รับ

รูปแบบการนำเสนอผลงาน

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
โครงการ เป็นการจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
แก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ ผู้เรียนเกิดทักษะ
ในการแก้ปัญหา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ
หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กิจกรรมการเรียนรู้สำเร็จไปด้วยดี ซึ่งการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้แบบโครงการเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการจึง
เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

5. การวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการได้รับการสนใจอย่างกว้างขวางในวงการศึกษารวมทั้งในประเทศไทยในปัจจุบัน หลายหน่วยงาน หรือนักวิชาการต่างเสนอแนะให้มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานของครูและโรงเรียน โดยใช้กระบวนการการวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งมีกำหนดไว้ในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้สถานศึกษานับสนุนส่งเสริมการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยใช้กระบวนการวิจัย อย่างไรก็ตาม โดยนัยมาตรา 30 นั้นไม่ได้จำกัดการวิจัยปฏิบัติการเฉพาะอยู่ในชั้นเรียนอย่างเดียว แต่รวมถึงการวิจัยเพื่อปรับปรุงพัฒนางานทุกระบบที่ปฏิบัติในโรงเรียน (Whole School) โดยหลักการที่สำคัญที่สุดของการวิจัยปฏิบัติการก็คือ “การมีส่วนร่วม” (Participation) และ “ความร่วมมือ”

(Collaboration) ของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่จะตระหนักในปัญหาการปฏิบัติงานและร่วมกันแก้ไข (Corey, 1953) จึงเน้นให้เห็นถึงการนำการวิจัยปฏิบัติการไปใช้ในการพัฒนางานทุกระบบในโรงเรียน และเน้นความรู้ความเข้าใจ และเมโนทัศน์ที่ถูกต้องให้แพร่หลายออกไปเพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาการจัดการศึกษา (ประวิต เรวรรณ, 2545 : 1)

5.1 ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ

บุรินทร์ ทองแมน (2544 : 8) ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป็นการวิจัยของผู้ทำงานทำการวิจัยระหว่างการปฏิบัติงานตามปกติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น เพิ่มคุณภาพของกระบวนการและผลผลิต เป็นการวิจัยไป ปรับปรุงแก้ไขไป พร้อมกัน ถ้าเป็นการเรียนการสอนก็คือ สอนไป วิจัยไป

ทองสุข ชาภักดี (2545 : 69) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัยแบบเข้าไปมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน ซึ่งตามปกติเกิดจากกลุ่มที่มีความคิดเห็นร่วมกัน บุคคลจะอธิบายส่วนที่ตนสนใจ เกี่ยวข้อง สืบหาสิ่งที่ตนคิด และหาแนวทางแก้ไขสิ่งที่เป็นไปได้ ในการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นไปได้ ที่กลุ่มจะดำเนินการต่อไป กลุ่มจะต้องกำหนดแนวคิดที่สนใจร่วมกันของการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกัน โดยจะกำหนดขอบเขตของการดำเนินการที่กลุ่มต้องการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงวิธีการ สมาชิกของกลุ่มจะวางแผนร่วมกันปฏิบัติ และสังเกต เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มรวมและสะท้อน (กลับ) การดำเนินงานร่วมกัน แล้วจัดวางแผนทางใหม่อย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยความเข้าใจและเหตุการณ์ในอดีตเป็นแนวทาง

6.2 ข้อมูลนักเรียน

โรงเรียนจินดาสินธุวานนท์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 บ้านค่าน้อย ตำบลหนองใหญ่
อำเภอหนองกงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนเปิดให้บริการตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวม
ทั้งหมด 17 ห้องเรียน

ชั้นเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน			หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	1	11	12	23	ข้อมูล 10 มิ.ย.51
อนุบาล 2	1	14	6	20	
รวมระดับก่อนประถม	2	25	17	43	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ก	1	6	9	18	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ข	1	8	11	19	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 ก	1	6	9	15	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 ข	1	6	7	13	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ก	1	10	5	15	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ข	1	13	7	20	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ก	1	9	9	18	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ข	1	14	9	23	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ก	1	17	11	28	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ข	1	13	17	30	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ก	1	13	10	23	
ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ข	1	14	7	21	
รวมระดับประถมศึกษา	12	132	111	243	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	1	21	20	41	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	1	23	12	35	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1	12	12	24	
รวมระดับชั้นมัธยมศึกษา	3	56	44	100	
รวมทั้งสิ้น	17	213	173	386	

หมุ่คณะ เรื่องที่จะพัฒนาหรือแก้ปัญหาจะต้องเป็นจุดสนใจร่วมกัน การพัฒนาหรือแก้ปัญหา
จึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

6. บริบทของโรงเรียนจินดาสินธุวานนท์

6.1 ประวัติโรงเรียนจินดาสินธุวานนท์

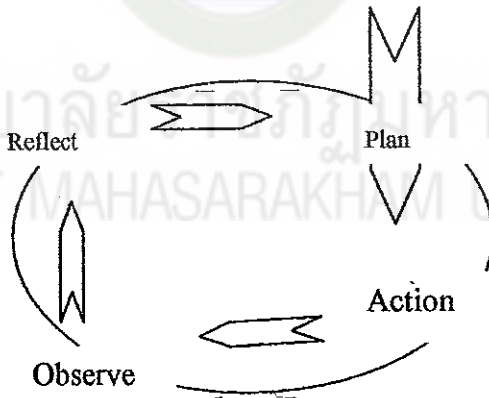
โรงเรียนจินดาสินธุวานนท์ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 โดยตำรวจตระเวน
ชายแดนบ้านนาค้ำน้อย ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองสูงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นผู้จัดตั้ง
เดิมเป็นโรงเรียนที่ชาวบ้านนาค้ำน้อยได้สร้างเป็นอาคารเรียนชั่วคราว จัดหาครูอาสาสมัคร
เอง ต่อมาชุด ต.ช.ด.ช.ค. ที่ 41 (ตำรวจตระเวนชายแดน ชุดคุ้มครองที่ 41) นำโดยพันตำรวจ
โทสมชัย สุริยะศรี ได้ตำรวจพื้นที่รับผิดชอบซึ่งที่ดินแปลงนี้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ จึง
ขอตั้งเป็นโรงเรียนต.ช.ด. เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2524 ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การ
เรียนการสอนและครูที่มีวุฒิการศึกษา จากกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 4 จังหวัด
อุดรธานี และแต่งตั้ง นายบุญ บุญไชย รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ ต่อมาได้รับ
พระราชทานเงินงบประมาณให้ดำเนินการก่อสร้างเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท (หนึ่งแสน
บาทถ้วน) ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านและทางราชการหลายหน่วยงาน หลังจากนั้น
กองทัพอากาศที่ 2 ได้มอบภารกิจงานโรงเรียนให้แก่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภ
นองสูงศรี เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2525 มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 60 ไร่ 3 งาน 28 ตารางวา
วันที่ 1 สิงหาคม 2526 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนองสูงศรี ได้
แต่งตั้ง นายสังเวช ศรีหรั่ง มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ซึ่งปัจจุบันได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ
โรงเรียน โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3
จำนวน 17 ห้องเรียน ข้าราชการครูทั้งหมด 22 คน ชาย 10 คน หญิง 12 คน
พนักงานราชการ 1 คน นักการภารโรง 1 คน

อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ จรดถนนสายบ้านนาค้ำน้อย – บ้านนามูล ทิศใต้
จรดถนนสายบ้านนาค้ำน้อย – บ้านแอร้าวัด ทิศตะวันออก จรดบ้านนาค้ำน้อย หมู่ที่ 9 ทิศ
ตะวันตกจรดป่าช้า ที่ดินแปลงนี้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ

5.3 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ

ผู้ศึกษาค้นคว้า ได้ศึกษาค้นคว้าและนำเอากระบวนการวิจัยปฏิบัติการของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มาใช้เป็นแนวทางและวิธีการในการศึกษาครั้งนี้

ในประเทศออสเตรเลียสตีเฟน เคมมิต และคณะได้นำแนวคิดของ เลวิน มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาของออสเตรเลียจนได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปกว้างขวาง ซึ่งในแนวคิดของเคมมิตและคณะนั้น การวิจัยปฏิบัติการ คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการร่วมมือกันเป็นหมู่คณะจะกระทำคนเดียวไม่ได้ เพราะการกระทำเพียงคนเดียวถึงแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ก็จะทำลายพลังที่เกิดจากกลุ่ม ดังนั้นในขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ จึงต้องกำหนดจุดสนใจร่วมกัน (Thematic Concern) เช่น สนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ หรือพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการ วิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง เป็นต้น เมื่อได้จุดสนใจร่วมกันแล้วก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหวลักษณะ “เกลียวสว่าน” ไปยังจุดทั้ง 4 ไม่อยู่นิ่งและไม่จบลงด้วยตนเอง ดังภาพประกอบที่ 2 (ประวิศ เอรารวรรณ์. 2545 : 15)

ภาพประกอบที่ 2 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการพัฒนาหรือแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีปัญหาหรือต้องการพัฒนาในเรื่องนั้นให้ดีขึ้น ซึ่งในการพัฒนาหรือแก้ปัญหานั้นจะต้องเกิดจากความร่วมมือกันเป็น

3.4) กำหนดกลุ่มเป้าหมายและทดลองใช้เครื่องมือ

3.5) รวบรวมข้อมูลโดยมีการร่วมกันกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด

3.6) รวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตั้งคำถามว่า “มองสิ่งต่างๆแตกต่างไปจากเดิมหรือไม่เมื่อรู้ความจริง”

3.7) ร่วมมือกันค้นหาความจริงและนำเสนอความจริง ซึ่งอาจต้องใช้เทคนิควิจัยเฉพาะ และควรแบ่งกันอย่างเสมอภาค

3.8) ในบางครั้งข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมหรือการรับรู้ทางสังคมของกลุ่มหรือคนใดคนหนึ่งซึ่งต้องช่วยกันสำรวจให้พบ

3.9) เสนอข้อค้นพบให้กลุ่มอื่นรู้โดยการสนทนาหรือเขียนเป็นรายงาน

5.2.2. การวิจัยปฏิบัติการเชิงปฏิบัติ (Practical – Deliberative Action Research)

เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและปรับปรุงพัฒนาหรือวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งรูปแบบนี้จะเน้นที่การให้เกิดการวิจัยจากค่านิยมในการปฏิบัติงาน เกิดความเข้าใจและทำการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เช่น

1) รูปแบบวิจัยปฏิบัติการของจอห์น เอลเลียต (John Elliott) จะเน้นวิธีการให้ผู้ปฏิบัติงานต้องสะท้อนการพัฒนาค้นเอง ในมุมมองของจอห์น เอลเลียต เขาเชื่อว่า การวิจัยปฏิบัติการจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานการณ์ทางสังคม

2) รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการของเดวิด เอ็บบัตต์ (David Ebbutt) ซึ่งเสนอแนวทางที่ดีที่สุด การคิดเชิงกระบวนการคือ ลำดับขั้นตอนตามวงจรแห่งความสำเร็จ ไม่ใช่การดำเนินการแบบเกลียว

5.2.3 การวิจัยปฏิบัติการเชิงอิสระ (Emancipator Action Research)

เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการขององค์กร โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจปรับปรุงการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มผู้วิจัยมีอิสระในการเผชิญหน้ากับปัญหา และร่วมมือกันแสวงหาวิธีการที่ดีที่จะแก้ไข แล้วต้องสะท้อนตนเองจากผลการปฏิบัติ เช่น รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยดีกิน (Deakin) หรือการวิจัยปฏิบัติการตามรูปแบบของสตีเฟน เคมมิส (Stephen Kemmis) และคณะ ซึ่งมีความคิดว่า กระบวนการวิจัยปฏิบัติการมีลักษณะเป็นเกลียว (Spiral) ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผล และการสะท้อนผล

ประวิต เอรารวรรณ์ (2545 : 5) ให้ความหมายว่า กระบวนการศึกษาค้นคว้า ร่วมกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้ได้แนวทางการปฏิบัติหรือวิธีการแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน ซึ่งถ้ากล่าวในบริบทของโรงเรียน ก็คือ การวิจัยที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และชั้นเรียน โดยที่ครูพยายามปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง จากการสังเกตตนเอง การหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งการใช้ความเข้าใจและมโนทัศน์ของตนเอง มากกว่าของผู้เชี่ยวชาญ การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้ความสามารถหรือคุณสมบัติที่เป็นอยู่ด้วยตนเอง

ผู้ศึกษาค้นคว้าพอจะสรุปความหมายได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมกันอย่างเป็นระบบของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางและวิธีการปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2 ประเภทของการวิจัยปฏิบัติการ

การวิจัยปฏิบัติการ (ประวิต เอรารวรรณ์. 2545 : 7-8) ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

5.2.1 การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Action Research) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่อาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นวิธีวิจัยหรือวิธีแก้ปัญหา เช่น

1) เป็นรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการของเคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) ที่มีขั้นตอนคือ การวางแผน (Planning) การค้นหาความจริง (Fact Finding) การดำเนินการ (Execution) และการวิเคราะห์ผล (Analysis)

2) รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการของทาบา – โนล (Taba – Nole) ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีหลักสูตร ได้ประยุกต์วิธีการของดิวอี้ (Dewey) ที่มี 5 ขั้นตอน มาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยแยกเป็น 6 ขั้นตอนคือ 1) ระบุปัญหา 2) วิเคราะห์ปัญหา 3) กำหนดแนวคิดหรือสมมติฐาน 4) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 5) ปฏิบัติหรือดำเนินการ 6) ประเมินผลการปฏิบัติ

3) รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการของลิปปีต – แรดเก (Lippitt – Radke) ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

- 3.1) เริ่มต้นจากกลุ่มที่มีความต้องการที่จะค้นหาความรู้ความจริง
- 3.2) ร่วมกันกำหนดว่า “อะไรคือสิ่งที่กลุ่มอยากรู้”
- 3.3) สร้างเครื่องมือวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมา

6.3 ข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ที่	ตำแหน่ง เลขที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิ	วิชาเอก
1	7134	นายสังเวช ศรีหรั่ง	ผอ.	กศ.ม.	การบริหารการศึกษา
2	4050	นายสาคร คำแสน	รอง ผอ.	ค.บ.	เกษตรกรรม
3	488	นายชรินทร์ นิลทองหลาง	ครู	ค.บ.	พลศึกษา
4	869	นางพัฒนา เอกตาแสง	ครู	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
5	1057	นางเยาวลักษณ์ ทองรัง	ครู	ค.บ.	การประถมศึกษา
6	1628	นายไกรวัลย์ ชาญบุตร	ครู	ค.บ.	การแนะแนว
7	3474	นางรุ่งเพชร เป้าเรือง	ครู	ป.บัณฑิต	การบริหารการศึกษา
8	5483	นางบุญหลาย อุทโท	ครู	ค.บ.	ภาษาอังกฤษ
9	5947	นางสาวลลิตา ภูชมพุก	ครู	ค.บ.	การศึกษาพิเศษ
10	6220	นางสาวสุทธิลักษณ์ ฤทธะแสง	ครู	ค.บ.	สังคมศึกษา
11	6334	นางสรารัตน์ ทัพพันธ์	ครู	ค.บ.	การประถมศึกษา
12	7065	นายชัชวาล ทัพพันธ์	ครู	ป.บัณฑิต	การบริหารการศึกษา
13	7135	นายอมรรัตน์ อุดแก้ว	ครู	ค.บ.	สังคมศึกษา
14	7148	นางสาวคำตัน เหล่าพิเดช	ครู	ค.บ.	การศึกษาปฐมวัย/ คหกรรม
15	7350	นางวาสนา บุรณผาย	ครู	ค.บ.	ภาษาไทย
16	7351	นางรจนา เชื้อสูง	ครู	ศษ.บ.	การประถมศึกษา
17	7419	นางสาวมาลินี คำชนะ	ครู	ค.บ.	คณิตศาสตร์
18	7420	นายพยุ ภูทะราช	ครู	ค.บ.	การแนะแนว
19	7421	นายทองใบ บุรณผาย	ครู	ป.บัณฑิต	การบริหารการศึกษา
20	7688	นางสาวพรศิริ พรไชย	ครู	ค.บ.	เคมี
21	7833	นายรงทอง มาตรา	ครู	ค.บ.	วิทยาศาสตร์
22	738	ว่าที่ ร.ต.หญิงพรทิพย์ ภูงามตา	ครู	ป.บัณฑิต	คณิตศาสตร์
23	-	นางสาวภัทรานี พรมใต้	พนักงานราชการ	วท.บ.	ภาษาอังกฤษ
24	1865	นายประมวถ หมั่นผดุง	นักการภารโรง		

6.4 นโยบายผู้อำนวยความสะดวก

มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาก้าวหน้าสู่มาตรฐาน

6.5 วัตถุประสงค์ของโรงเรียน

ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนจินดาสินชวานนท์จะต้องเป็นโรงเรียนที่น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน ครูสอนตามหลักสูตร โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาหาความรู้

6.6 พันธกิจ

6.6.1 ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนการสอน

6.6.2 ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.7 สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูโรงเรียนจินดาสินชวานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอนโดยการบรรยาย ใช้หนังสือเรียนเป็นหลัก นักเรียนเรียนตามคำบอกเล่าของครู ไม่จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ไม่ใช่สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลเน้นการทดสอบความจำ ไม่ได้วัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจากหน่วยงานภายนอกตามระบบประกันคุณภาพ พบว่าด้านผู้เรียนเกี่ยวกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อยู่ในระดับต้องพัฒนา (สมศ.) (2548 : 37 , 39)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโรงเรียนจินดาสินชวานนท์ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดใหญ่ ครูมีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนมีเพียงพอ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ โรงเรียนอยู่ในเขตบริการหลายหมู่บ้าน ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีการทดสอบ NT (National Test) เช่น คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังนั้นการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและควรได้รับการพัฒนาต่อไป

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนจินดาภิรมยานนท์ ปีการศึกษา 2549 - 2550

สาระการเรียนรู้	ไทย	คณิต	วิทย์	สังคมฯ	สุขฯ	ศิลปะ	การงานฯ	ภาษาอังกฤษ	
ต้น	ปี2550	ปี2550	ปี2550	ปี2550	ปี2550	ปี2550	ปี2550	ปี2550	
ป.1	72.5	68.2	73.3	71.9	76	71.5	76.8	71	
ป.2	71.1	72.3	76	69.8	80.4	69.6	81.9	70.3	
ป.3	75.3	73.2	74.6	72.8	72.9	79.8	79.6	69.4	
ป.4	73.5	75.4	69.3	70.4	84.8	74.6	76.5	65.8	
ป.5	73.4	75.2	73.4	75.6	81.9	79.2	86.2	70.5	
ป.6	72.1	64.7	69.5	69.1	80.1	71.8	80	69.9	
ม.1	58.3	60.9	60.3	60.8	71.2	66.6	66.8	60.5	
ม.2	61.9	64.6	58.8	61.3	68.1	65	71	59.5	
ม.3	73.1	68.3	67	66.7	78.2	75	73.4	75.1	
เฉลี่ย	70.1	69.2	69.1	68.7	77	72.5	76.9	68	
สรุปภาพรวม									71.43

หมายเหตุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2550 เพิ่มขึ้น 1.8 แต่ก็ยังต้องการที่จะพัฒนาให้ถึงเป้าหมาย 75%

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียนจินดาสินชวานนท์

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นายสังเวช ศรีหรั่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน

นายสาคร คำแสน รองผู้อำนวยการโรงเรียน

การบริหารงานวิชาการ
นางรุ่งเพชร เบ้าเรือง
(หัวหน้างาน)

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนการศึกษา
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการในการพัฒนาวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงานงบประมาณ
นายรัชชวล ทัพพันธ์
(หัวหน้างาน)

1. การจัดทำและเสนอขอ งบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการ ใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากรและการ ลงทุนเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
6. การบริหารบัญชี
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

การบริหารงานบุคคล
นายไกรวัลย์ หาญบุตร
(หัวหน้างาน)

1. การวางแผนอัตราค่าจ้างและกำหนด ตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

การบริหารงานทั่วไป
นายสาคร คำแสน
(หัวหน้างาน)

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาระบบห้องสมุด
5. การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และ สภาพแวดล้อม
9. การจัดทำทำมาะ โนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงาน การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และ ความอัยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. งานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและ ประสานงานการศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ณรงค์ สุทวาน (2546 : 146) ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนบ้านอาจญา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษา ค้นคว้าพบว่าหลังจากได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงานทำให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้รับไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานได้และส่งผลให้นักเรียนจัดทำ โครงงานด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศุภพ ไชยทอง (2547 : 126) ได้ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนบ้านไผ่ (วันครู 2503) อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยมี สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคือ ครูยังไม่เข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญทำให้ครูใช้วิธีการสอนแบบเดิม ที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ใช้กระดานดำและตัวหนังสือ แบบเรียนเป็นเครื่องมือ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ ตามความต้องการและความสนใจ จึงได้มีการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงานขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ให้ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติการด้านการจัด กิจกรรม การเรียนรู้แบบโครงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การ ประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการเป็น 2 วงรอบ ผล การดำเนินการในวงรอบที่ 1 พบว่ากลุ่มเป้าหมาย 3 คน มีความตั้งใจเสนอแนวคิดมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ เมื่อผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โครงงานได้และผลการนิเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่ากลุ่มเป้าหมาย 3 คน สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และ นำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริง แต่ยังไม่ชัดเจน เนื่องจากขาดรายละเอียดขั้นตอนของ กิจกรรมแต่ละกิจกรรม และยังไม่เข้าใจขั้นตอนการเขียนรายงานแบบ โครงงานของนักเรียนที่ ถูกต้อง ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ทำให้กลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 คน เข้าใจการเขียนแผนการ จัดการการเรียนรู้ และเข้าใจขั้นตอนการเขียนรายงานแบบ โครงงานของนักเรียน ซึ่งนำไปใช้จัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถเรียนรู้ได้

ตามความถนัด ความต้องการ รู้จักกำหนดปัญหาเลือกหัวข้อเรื่องโครงการ และหาคำตอบได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งเขียนรายงานผลการเรียนรู้แบบโครงการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธีรนันท์ ดานนนท์ (2542 : 5-10) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยโครงการและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โครงการ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมระหว่างการปฏิบัติโครงการอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมความสนใจในการเรียนรู้ สนุกสนาน กระตือรือร้นและกล้าแสดงออก ในส่วนผลของการเรียนรู้ในภาษาอังกฤษ ตามโครงการด้านโครงสร้างไวยากรณ์ นำโครงสร้างมาจากไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ไม่ได้ระบุไว้ในคลังคำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 สำหรับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โดยโครงการ อยู่ในระดับมากและมีความต้องจัดทำโครงการอย่างต่อเนื่อง

ยุพินพร ประเสริฐนอก (2550 : 92-93) ได้ดำเนินการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการของโรงเรียนบ้านหนองคูใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 สามารถสรุปผลตามกลยุทธ์การพัฒนาในแต่ละวงรอบ ได้ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร พบว่ากลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการในแต่ละประเภทและแต่ละขั้นตอนมากยิ่งขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาที่ตนเองรับผิดชอบสอนได้

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ การเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการและการจัดทำโครงการ ทั้งยังมีความมั่นใจว่าสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการโดยการแนะนำนักเรียนในการจัดทำโครงการในรูปแบบต่างๆ ในรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบสอนได้

3. การนิเทศติดตามผล พบว่ากลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการส่วนมากอยู่ในระดับดี มีการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนจัดทำแผนการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างเต็มที่และมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดทำโครงการ

4. การประเมินผล พบว่ากลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ความเข้าใจและสามารถที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของโครงการทั้ง 6 ขั้นตอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพการ

จัดกิจกรรมส่วนมากสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเลือกหัวข้อโครงงานที่สามารถบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้มีการนำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดทำโครงการ การลงมือปฏิบัติสอดคล้องกับเค้าโครงที่กำหนดไว้ การปฏิบัติงานเน้นระบบกลุ่ม การใช้สำนวนภาษาประกอบการเขียนรายงานโครงงาน ถึงแม้บางประเด็นค่อนข้างจะสับสน เนื่องจากนักเรียนยังขาดประสบการณ์ด้านการใช้ภาษาประกอบการเขียนแต่ก็สามารถทำความเข้าใจได้ และการสรุปผลนั้นก็ครอบคลุมวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการจัดทำโครงการ

ชัยณรงค์ มนตรีโพธิ์ (2548 : 103-104) ได้ดำเนินการพัฒนาครูด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนบ้านน้ำใสเทียมเข้ อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร จังหวัดร้อยเอ็ด ภายใต้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการวางแผนการปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล (PAOR) 2 วงรอบต่อเนื่องกัน ดังนี้

ก่อนที่จะดำเนินการกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้ทำการศึกษาหาข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนในด้านต่างๆ พบว่าครูขาดการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน ครูขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 ปัญหาที่พบคือครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน จึงได้ดำเนินการพัฒนาครูในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน 2 วงรอบ โดยมีผลดังนี้

ผลจากการดำเนินงานพัฒนาในวงรอบที่ 1 โดยใช้การศึกษาเอกสาร การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายในพบว่ากลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 คน มีความสนใจกระตือรือร้นในการศึกษาเอกสาร ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงาน สามารถเขียนโครงงานได้ดีเพียง 2 คน มีเพียง 1 คนที่เขียนโครงงานได้ไม่ครบถ้วนขาดการอ้างอิงข้อมูล แต่เมื่อได้รับคำแนะนำและข้อเสนอแนะแล้ว สามารถปรับปรุงแก้ไขการเขียนโครงงานได้ถูกต้อง ส่วนการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานพบว่าทั้ง 5 ขั้นตอน คือการคิดและการเลือกหัวข้อ การวางแผน การจัดทำโครงงาน การลงมือทำโครงงาน การเขียนรายงานโครงงาน และการนำเสนอผลโครงงาน กลุ่มเป้าหมาย 1 คน สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานได้ในระดับดี มีการกระตุ้นและสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม ส่วนกลุ่มเป้าหมายอีก 2 คน

สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานได้ในระดับพอใช้ ขาดการกระตุ้นให้นักเรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงเห็นควรให้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ต่อไป

ผลจากการดำเนินการตามวงรอบที่ 2 ดำเนินการนิเทศภายใน โดยผู้อำนวยการโรงเรียน และศึกษานิเทศก์เป็นผู้นิเทศ พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานได้เป็นอย่างดี มีการปรับเปลี่ยนบทบาทและกระบวนการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิด และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุข กล้าแสดงความคิดเห็น ตั้งใจทำกิจกรรมโครงงาน รู้จักสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงงานในโรงเรียนบ้านน้ำใส เข้มแข็ง มีการพัฒนายิ่งขึ้น มีการปรับปรุงแก้ไขตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าครูทุกคนมีความมุ่งมั่นที่พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานอย่างดียิ่ง เพื่อจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อนักเรียนโดยภาพรวมต่อไป

ชาญชัย ตัณฑสิทธิ์ (2548 : 92-93) ได้ดำเนินการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้สรุปได้ดังนี้

ก่อนการดำเนินการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานของบุคลากรครู โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานค่อนข้างน้อย จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานได้แต่ยังไม่ถูกวิธีตาม 5 ขั้นตอน นักเรียนเรียนรู้จากตัวอย่างโครงงาน และฟังจากจากครูบอกความรู้ บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีครูค้นแบบน้อยขาดแหล่งข้อมูลในการศึกษา นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ นักเรียนไม่สนใจในกิจกรรมการสอนของครู

หลังจากกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้รับทราบปัญหาและข้อเท็จจริงแล้ว ได้ร่วมมือกันหาวิธีและแนวทางแก้ไขปัญหานั้น จึงได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน โดยการให้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ความเข้าใจ การมอบหมายงาน และการนิเทศภายใน เพื่อติดตามช่วยเหลือพัฒนาความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนา ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ปรากฏดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ สรุปได้ว่า ครูกลุ่มเป้าหมายทั้ง 6 คน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเพิ่มขึ้น เข้าใจขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการทั้ง 5 ขั้นตอน คือขั้นการคิดและเลือกหัวเรื่อง ขั้นการวางแผน ขั้นดำเนินการ ขั้นการเขียนรายงาน โครงการ และขั้นนำเสนอผลงานได้เป็นอย่างดี โดยมีคะแนนสอบหลังการประชุมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 63.33 เป็นร้อยละ 85.83

2. การเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ สรุปการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ ครูกลุ่มเป้าหมายทั้ง 6 คน ได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร ทำให้สามารถเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการได้ครบถ้วนสมบูรณ์

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ ครูกลุ่มเป้าหมายสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการได้ในภาพรวมอยู่ในระดับดี

ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ปรากฏดังนี้

ครูกลุ่มเป้าหมายมีการวางแผนและเตรียมแผนการเรียนรู้ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการได้ครบ 5 ขั้นตอน และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการได้ระดับดีมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นการให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกตัดสินใจด้วยตนเองของครูที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถปฏิบัติได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

ผลการประเมินโครงการของนักเรียน พบว่าโครงการของนักเรียนมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งด้านการเขียนรายงาน การนำความรู้และกระบวนการวิทยาศาสตร์มาใช้ การรายงานด้วยวาจาและการตอบคำถาม และรูปแบบนิทรรศการ(แผนผังโครงการ) นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ในระดับดีที่สุดทุกระดับชั้น โดยนักเรียนที่มีคะแนนประเมินโครงการเพิ่มขึ้นกว่าวงรอบที่ 1 มากที่สุดคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กิตติยา กันธารส (2547 : 161) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบโครงการเรื่องสารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่องสารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.75/77.21 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน มีค่าดัชนีประสิทธิภาพเท่ากับ 0.6028 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.28
3. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่องสารเคมีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ในด้านแรกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านที่การเรียนรู้มีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านตัวครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลโดยสรุปพบว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยบูรณาการสาระความรู้ต่างๆที่อยากรู้ให้เอื้อต่อกันสร้างเสริมความคิดการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ในแก้ไขปัญหาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ดังผลการศึกษาค้นคว้าผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียน โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานอยู่ในระดับมากที่สุดส่งผลให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าในด้านผลการเรียน ซึ่งดูได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจึงควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานมากยิ่งขึ้น

รวราวาส หาญอาสา (2547 : 159) ได้ศึกษาแผนการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่องการประดิษฐ์ของใช้จากก้านกล้วย กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่องคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่องการประดิษฐ์ของใช้จากก้านกล้วย กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่องคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.41/91.22 มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.69 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 69 โดยสรุปแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่องการประดิษฐ์ของใช้จากก้านกล้วยกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่องคำ สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาภาคปฏิบัติ เขต 1 สามารถช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการประดิษฐ์ชิ้นงานได้ดี และจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประกอบอาชีพได้ต่อไป

นิตยา ศรีทุมมา (2547 : 146) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน กลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ เรื่องการแปรรูปถั่วลิสง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน กลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ เรื่องการแปรรูปถั่วลิสง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.12/90.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับร้อยละ 78 สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน โดยนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงขอเสนอแนะให้ผู้สอนกลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงควรมีกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนเป็นเนื้อหาของกิจกรรมให้มากขึ้น

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วิลเลียมส์ (Williams, 1998 : Web Site) ได้ศึกษาการแปลผลโครงงานของนักเรียน โดยนักศึกษาค้นคว้าได้เชื่อว่า การประเมินผลงานเป็นหน้าที่ของครูในการสอนแบบบอกความรู้ การประเมินผลเป็นการประเมินแบบทดสอบมาตรฐานและการสอบข้อเขียนแบบอิงเกณฑ์ แต่ในการสอนแบบโครงงานซึ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางจะเป็นการประเมินผลทั้งกระบวนการและความรู้ควบคู่กันจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการประเมินผลต่างไปจากเดิม ในการเรียนแบบโครงงานซึ่งเป็นการศึกษาเชิงลึกกับความต้องการและสนใจของตนเองในการศึกษาครั้งนี้ ต้องการศึกษากิจกรรมประเมินผลจากโครงงานเรื่อง “การสร้างบ้าน” โดยมีคำถามดังนี้ จะใช้เครื่องมือและเทคนิคอะไรในการประเมินผลงานจากการทำโครงงานของนักเรียน ลักษณะอะไรของโครงงานที่เปิดโอกาสให้มีการประเมินผลนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และมีสิ่งใดที่โครงงานส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีเด่น ซึ่งไม่สามารถพบได้จากการเรียนการสอนแบบเดิม

คอร์เต้ (Korte, 1999 : Web Site) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและดูแลตารางโครงการด้วยวิธีทางกระบวนการ เนื่องจากเทคนิคการบริหาร โครงการในปัจจุบันยังขาดการกำหนดการวิจารณ์เพื่อไปสู่โครงการที่มีความสำเร็จสมบูรณ์ เนื่องจากโครงการทุกประเภทมี

การทำโครงการ ปัจจุบันนี้จึงควรที่ศึกษา ในการวิจัยได้ใช้ระบบ IDFO / SADT ในการสร้างรูปแบบกระบวนการบริหารโครงการ รูปแบบนี้ถูกจัดภายใต้บริบทที่ว่า การบริหารโครงการสามารถมีลักษณะเฉพาะอย่างพัฒนาได้ หนึ่งในกรวิจัยนี้การประเมินตารางได้ถูกศึกษาด้วยการเชื่อมต่อบริบบการวัดการปฏิบัติงานของ Rummel และ Brache ด้วยวิธีบาลานซ์สกอร์การ์ด (Balanced Score card)

ผลการวิจัยพบว่า การเชื่อมต่อดังกล่าวได้ทำให้เกิดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับใช้ประเมินการบริหารงาน โครงการ และเพื่อเป็นการสนับสนุนรูปแบบโครงการและเพื่อเป็นการสนับสนุนรูปแบบกระบวนการบริหารงานโครงการและระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้มีการพัฒนาพจนานุกรมเกี่ยวกับวิธีการบริหารงานโครงการไว้ชัดเจน

ฟูลเชอร์ (Fulcher, 2001 : Web Site) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

เพื่อปรับปรุงการตอบสนองระหว่างผู้สอนและนักเรียนในการเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งการวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและความถี่ของปฏิกริยาตอบสนองกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักเรียนกลุ่มหนึ่งในชุมชนเป็นสมาชิกของคนกลุ่มน้อยและเหมาะสำหรับการวิจัยตามวงจรวัฒนธรรมของเปาโล แฟร์ (Paio Freire) ซึ่งได้รับการเชิญเข้ามาเป็นผู้ร่วมวิจัย นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สัมพันธ์กับการเรียนภาษาสเปน

ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมระดับการถ่ายทอดไปยังนักเรียนสามารถทำให้นักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของของการเรียนนอกจากนี้ยังพบว่าการผสมผสานการอภิปรายที่ชัดเจนในการตอบสนองด้านวัฒนธรรม และงานสัมภาษณ์ที่ได้อย่างสมบูรณ์ในชุมชนฮิสแปนิก และถูกตีค่าออกเป็นหลายระดับงานที่ได้รับให้ฝึกปฏิบัติในการสื่อสารวัฒนธรรมแบบผสมผสานผู้วิจัยได้ให้นักเรียนใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและเปิดโอกาสให้สร้างประสบการณ์การสื่อสารตามสภาพจริงในภาษาที่เป็นเป้าหมาย

แรดฟอร์ด (Radford, 1999 : Web Site) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ฝึกอบรมชุมชนในประเทศกาน่า ร่วมกับโครงการพัฒนานานาชาติในการฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่จะเป็นผู้ฝึกอบรมซึ่งจะได้รับการฝึกอบรมแบบใหม่โดยอาศัยฐานของชุมชนการจัดวิจัยครั้งนี้ได้ใช้โปรแกรมการฝึกอบรมได้รับการตรวจสอบจากทีมบริหารชาวกาน่าและชาวแคนาดาที่เข้าร่วม ซึ่งทำการวางแผนโครงการหลักในช่วงการประชุม 3 วันในกาน่า ความต้องการของชุมชนถูกจำแนกกลุ่มในช่วงการปฏิบัติการใน 2 วัน ด้วยสถาบันฝึกอบรมและองค์กรเอกชนที่เป็นฐานของชุมชนในลำดับต่อมาการประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 4 วัน

ได้เน้นที่กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการที่ใช้ในการประชุมได้เพิ่มวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ในการเปลี่ยนแปลงมุมมองและความเป็นไปได้ในการทำให้เห็นศักยภาพของผู้เรียนผ่านปฏิบัติการตอบสนอง และปฏิบัติการตอบสนองจากการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินการปฏิบัติการ จากผู้เข้าร่วมชั้นชั้นประสิทธิภาพของรูปแบบการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ผลจากการจำแนกกลุ่มบางส่วน เป็นการส่งเสริมการยอมรับความสามารถของผู้เข้าร่วมต่อการวิจัยการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน การตระหนักในผลที่ได้จากกระบวนการกลุ่ม การยอมรับในคุณค่าในความรู้ของผู้อื่นและการยอมรับในคุณค่าของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการออกแบบกรณีศึกษา

บราวน์ (Brown, 2002 : Web Site) ได้ศึกษาการรับรู้ของครูเกี่ยวกับอิทธิพลของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีต่อความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน และต่อผลกระทบของความคิดที่มีต่อการปฏิบัติการสอน โดยเน้นการรับรู้ใน 4 ด้าน คือ บทบาทโดยส่วนรวมของครู ความรู้ของครูเกี่ยวกับการสอน การปฏิบัติการสอน และการปฏิบัติการสะท้อนผล การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ครู นักวิจัยสังเกตในชั้นเรียน ตลอดจนการศึกษาจากงานต่างๆของนักเรียนและครู ผลการศึกษาพบว่า ครูมีการรับรู้เกี่ยวกับด้านต่างๆทั้ง 4 ด้าน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้ครูเรียนรู้โครงสร้างเกี่ยวกับวิธีการสำหรับการนำไปใช้และวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนของตนเอง ดังนี้โครงสร้างที่กำหนดไว้จึงช่วยในการขึ้นาคูให้มี การเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆอย่างเป็นแบบและสมเหตุสมพบ ตลอดจนมีการวิเคราะห์ข้อมูลและการสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ

สรุป จากการศึกษารายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ต้องพัฒนา โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ดังนั้นครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีนโยบายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ตามความถนัด และสนใจ และมีครูผู้สอนคอยแนะนำ ให้คำปรึกษา จนได้คำตอบที่สงสัยและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่าในการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานนั้น จะต้องใช้กลยุทธ์ที่สำคัญต่างๆ หลายอย่าง เช่น การศึกษาเอกสาร การมอบหมายงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตามผล และการศึกษาดูงาน นอกจากนี้ยังได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ซึ่งพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานนั้น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อประกอบอาชีพต่อไป ทั้งนี้ในการพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน จะต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จึงจะทำให้การพัฒนาครูในด้านนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY